

USHTRIA

Viti i 78-të i botimit Nr. 1 (827907)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 10 janar 2025

Mbrojtja 2024 drejt sfidave 2025

E Ngarkuara me Punë në Ambasadën e SHBA-ve në Tiranë, zonja Nancy VanHorn, zhvilloi një takim me shefin e Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjeneralletënant Arben Kingji.

Në këtë takim, zonja VanHorn shoqërohej nga Atasheu Amerikan në Tiranë, kapiten i rangut të dytë Eric Cote, oficerja për çështjet politike dhe ushtarake në Ambasadën Amerikane, zonja Nisha Abraham, dhe shefi i ODC, major Joshua Magnusson.

Gjeneralletënant Kingji, pasi i uroi mirëseardhjen zonjës VanHorn dhe ekipit që e shoqëronte, vlerësoi marrëdhëniet e shkëlqyera dypalëshe në fushën e mbrojtjes dhe mbështetjen e pakursyer të SHBA-ve për reformimin, transformimin, dhe modernizimin e Forcave tona të Armatosura.

Në vijim, ai i njohu me disa nga zhvillimet kryesore në Forcat e Armatosura, rishikimin e dokumenteve strategjike, përmirësimet strukturore dhe ligjore, ecurinë e projekteve të modernizimit, zhvillimin e infrastrukturës ushtarake, kontributin në misionet dhe operacione, masat e marra në kuadër të shkurajimit dhe mbrojtjes dhe planeve rajonale, etj.

Gjatë takimit, një vëmendje e veçantë iu kushtua dinamikave në mjedisin e sigurisë në zonën Euroatlantike dhe sidomos në Ballkanin Perëndimor, zhvillimit të koncepteve të shkurajimit dhe mbrojtjes, dhe masave të marra nga vendi ynë në kuadër të rishikimit të planeve kombëtare të mbrojtjes dhe harmonizimit me planet rajonale të Aleancës.

Në lidhje me situatën e sigurisë në rajon, gjeneralletënant Kingji vlerësoi rolin e pazëvendësueshëm të misionit KFOR dhe EUFOR për sigurinë dhe stabilitetin rajonal, prezencën dhe angazhimin e SHBA-ve në këtë drejtim, si dhe vendimin e palës shqiptare për të rritur kontributin në EUFOR me një togë këmbësorie në ditët në vijim.

SHSHP, gjeneralletënant Arben Kingji priti zëvendësshefen e Misionit dhe të Ngarkuarën me Punë në Ambasadën e SHBA-ve, zonjën Nancy VanHorn

Po kështu, gjeneralletënant Kingji theksoi rolin e vendit tonë për stabilitetin dhe bashkëpunimin rajonal, përpjekje këto të shtyra më tej gjatë vitit që shkoi nëpërmjet kryesimit nga vendi ynë të iniciativave të Shefave të Shtabit

të Ballkanit (BCHODs) dhe SHBA – Karta e Adriatikut, si një mënyrë e mirë për të nxitur stabilitetin dhe sigurinë në rajon nëpërmjet bashkëpunimit ushtarak.

Zonja VanHorn vlerësoi bashkëpunimin

tonë dypalësh dhe shprehu angazhimin e saj për zhvillimin e tij në të ardhmen, theksoi rolin e vendit tonë për stabilitetin rajonal dhe kontributin cilësor dhe domethënës të FARSH-së në misionet dhe operacionet jashtë vendit.

Mbrojtja 2024 drejt sfidave 2025

Ministria e Mbrojtjes në misionin e saj për zhvillimin perspektiv të FA-së, të politikave dhe direktivave të Këshillit të Ministrave në fushën e mbrojtjes, në fushën sociale, në atë të integritimit, zhvillimit e modernizimit të FA-së, në përputhje me standardet e NATO-s; për vitin 2024 arriti të realizojë disa prej objektivave të saj si: Shtesë të trajtim financiar ku rreth 6000 efektivë të FA-së, prej të cilëve 2500 efektivë e marrin atë për herë të parë. Trajtim më të mirë financiar do të përfitojnë edhe kapacitete kombëtare si: Forcat Speciale, pilotët, inxhinierët dhe teknikët e mirëmbajtjes, njësia cyber, dronët, forcat e dedikuara për emergjencat civile etj.

Ligjin “Për organizimin dhe funksionimin e Forcës Rezerviste në Republikën e Shqipërisë”, i cili ka për qëllim përcaktimin e rregullave për organizimin dhe funksionimin e shërbimit rezervist në Republikën e Shqipërisë, të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e shtetasve, të organeve shtetërore e subjekteve private për mobilizimin.

Ligji funksionon si pjesë e Forcave të Armatosura të Shqipërisë, dhe do të shërbejë për të siguruar individë të trajnuar, me qëllim kompletimin e strukturës së FA-së, ruajtjen e nivelit të gatishmërisë dhe operacionalitetit të kërkuar si dhe rritjen e kapaciteteve të mbrojtjes, të nevojshme në kontekstin aktual të sigurisë në rajon e më gjerë si dhe për plotësimin e detyrimeve kombëtare në kuadër të NATO-s, operacioneve në përgjigje të krizave, operacionet e mbështetjes së paqes, sigurisë rajonale e globale si dhe operacionet e emergjencave civile.

Shërbimi në rezervë do të përfshijë një forcë rezerviste që do të përbëhet nga 25% e forcave aktive, ose rreth 2100 personel, duke siguruar kështu një kapacitet të rëndësishëm për reagim të shpejtë në raste emergjente. Sipas përcaktimeve të ligjit të ri, ushtarakët, të cilët në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji kanë dalë në rezervë, sipas kriterëve të përcaktuara në ligjin për karrierën ushtarake në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, si edhe shtetasit civilë, të cilët plotësojnë kriteret e pranimit të shërbimit ushtarak në rezervë, rekrutohen nëpërmjet procedurës së konkurrimit dhe nënshkruajnë kontratën përkatëse për shërbimin ushtarak në rezervë me kohëzgjatje jo më pak se 2 vjet me të drejtë rinovimi, por pa kaluar kriteret e qëndrimit në shërbimin ushtarak në rezervë. Ushtarakët në rezervë gëzojnë të gjitha të drejtat si ushtarakët aktivë, ndërsa i jepet grada ushtarake që ka pasur në momentin e ndërprerjes së shërbimit aktiv në Forcat e Armatosura. Shtetasit shqiptarë që nuk kanë shërbyer më parë në shërbimin ushtarak aktiv në Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë dhe që plotësojnë kriteret e pranimit në shërbimin ushtarak në rezervë titullohen dhe u jepet grada e parë ushtarake.

Miratimi i ligjit “Për shërbimin e kërkim - shpëtimit”, ku Shqipëria ka detyrim të ofrojë shërbim të besueshëm dhe efikas. Ky ligj ka si qëllim funksionimin e një shërbimi efikas dhe bashkëkohor të kërkim - shpëtimit, duke rregulluar fushën e përgjegjësisë së këtij shërbimi, si dhe duke iu përgjigjur nevojave aktuale për rristurimin e këtij shërbimi në respektim të përcaktimeve të detyrimeve të Organizatës Ndërkombëtare të Aviacionit Civil.

Ky ligj është një hap thelbësor, qoftë nga

pikëpamja e linjësimit me standardet ndërkombëtare, qoftë nga pikëpamja e rritjes së kapaciteteve të shërbimit të kërkim - shpëtimit në vendin tonë.

Buxheti 2025, një buxhet historik, i cili shënon një hap të rëndësishëm në forcimin e kapaciteteve mbrojtëse dhe të sigurisë kombëtare, buxheti i sektorit të Mbrojtjes parashikon një total prej 52,7 miliard lekësh, që përbën një rritje prej 4,6% krahasuar me vitin 2024. Shpenzimet e Mbrojtjes rriten nga 215\$ për frymë, në 219\$ për frymë në vitin 2025.

“Për vitin e dytë radhazi, Buxheti i Mbrojtjes mbetet mbi kufirin 2% të PBB, ndërkohë që mbi 20% e totalit të shpenzimeve i dedikohen investimeve në pajisje kritike dhe modernizim”, - u shpreh ministri Vengu. Sipas tij, për vitin që vjen totali i shpenzimeve kapitale vjen në rritje: “Kemi një vlerë prej 28,2 miliardë lekë, ku shpenzimet kapitale me financim të huaj janë në masën 12,2 miliardë lekë”, - tha ministri i Mbrojtjes.

Një nga prioritetet kryesore të këtij buxheti është rritja e pagave për personelin ushtarak: “Është parashikuar një rritje domethënëse mbi pagë, nga e cila përfitojnë rreth 6 mijë ushtarakë, ku rrishtas

përfitojnë rreth 2500 prej tyre. Rritja e vijueshme e pagave e çon në fakt në 71% rritjen që nga viti 2021. Pra përpjekja e madhe buxhetore që i kërkojmë taksapaguesit shqiptar i dedikohet pikë së pari trajtimit dinjitoz të personelit ushtarak.

Ky është një hap domethënës drejt arritjes së objektivit të qeverisë shqiptare për një trupë ushtarake të mirë pajisur, të mirë paguar dhe të mirë stërvitur. Synimi është që deri në vitin 2030, ky komponent të përbëjë rreth 1/5 e Forcave të

tonë, një proces tashmë i nisur, i cili do të kthejë aftësitë zhvilluese dhe prodhuese, të municioneve, lëndëve plasëse dhe armatimit të lehtë, mbështetur në teknologjinë më të avancuar për prodhimin e tyre, për ta kthyer këtë industri në nivele konkurruese edhe për tregjet ndërkombëtare, është një tjetër pikë e këtij buxheti. Rivitalizimi i Industrisë Ushtarake, do të sjellë gjenerimin e të ardhurave brenda vitit 2025.

Gjatë vitit 2024, FA-të kanë realizuar një

Armatosura ose në shifra, 2100 forca.

Modernizimi dhe rritja e gatishmërisë operacionale, zë vendin më të madh të burimeve financiare me një peshë specifike prej 54,8% e Buxhetit të Ministrisë së Mbrojtjes për vitin 2025. Ky buxhet siguron vijimësinë e 21 projekteve të modernizimit, që janë në zbatim e sipër dhe fillimin e 8 projekteve të reja në sisteme mbrojtëse për rritjen e reagimit të shpejtë të Forcave të Armatosura.

Një vëmendje është edhe pjesa e emergjencave civile që në këtë buxhet, sipas ministrit Vengu janë në vlerën 5,5 miliardë lekë, duke njohur rritjen më të konsiderueshme të viteve të fundit.

Ringritja e Industrisë Ushtarake në vendin

sërë trajnimesh, stërvitje të përbashkëta me forca aleate dhe partnere, ndërsa kanë vijuar përpjekjet për modernizimin e saj, me qëllim përgatitjen për përballimin e kërcënimeve të mundshme.

Prioritet kryesor ka qenë edhe këtë vit forcimi i bashkëpunimit me NATO-n.

Pjesëmarrja në misionet ndërkombëtare dhe trajnimit me aleatët ka kontribuar në rritjen e aftësive profesionale të efektivëve shqiptarë.

Pjesë e aktiviteteve të FA-së ka qenë gjatë këtij viti edhe ndihma ndaj komunitetit në rastet e emergjencave natyrore.

Ministria e Mbrojtjes ka angazhuar gjithashtu burime për të mbështetur zhvillimin profesional dhe edukimin e vazhdueshëm të personelit të saj.

Komanda Mbështetëse e Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë e ka nisur vitin 2025 në mjedise tërësisht të transformuara në infrastrukturë dhe me drejtues të ri.

Ministri i Mbrojtjes, Pirro Vengu ishte i pranishëm në prezantimin e komandantit të ri të Komandës Mbështetëse, gjeneral brigade Aleksandër Pando, në këto mjedise të reja.

Pjesë e kësaj ceremonie ishin gjithashtu shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjenerallejtënant Arben Kingji, efektivë të Komandës Mbështetëse dhe Forcave të Armatosura.

Ministri Vengu, u shpreh besimplotë se, gjeneral Aleksandër Pando është njeriu i duhur për ta çuar përpara këtë Komandë kaq të rëndësishme në rrugën e saj drejt modernizimit dhe rritjes së efikasitetit.

Vengu theksoi se: “Kjo Komandë, si një nga pjesët më të rëndësishme të zinxhirit funksional të Forcave të Armatosura, do të vazhdojë të zhvillohet dhe të kontribuojë në forcimin e kapaciteteve tona dhe në ruajtjen e paqes në rajon, por edhe në misionin e saj fisnik për t’u dalë në krah dhe ndihmuar civilët në raste emergjencash”.

“Si ministër i Mbrojtjes, jam tërësisht i angazhuar në mbështetje të plotë të të gjithë komponentëve të Forcave tona, duke garantuar që ata të jenë të përgatitur dhe të gatshëm për të përballuar çdo sfidë”, nënvizoi Vengu.

Gjeneral brigade Pando ka shërbyer më herët si drejtor i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së.

Komanda Mbështetëse është një strukturë mjaft e rëndësishme e Forcave të Armatosura, që ka si qëllim të saj, sigurimin e kapaciteteve për mbështetjen me logjistikë, infrastrukturë, shërbim shëndetësor dhe shërbime të tjera të FA-së në interes të plotësimit të misionit të tyre kushtetues.

Pas mjediseve të reja, në të cilat do të operojë Komanda Mbështetëse, synimi i Ministrisë së Mbrojtjes është që të zgjerojë kapacitetet e saj dhe të vijojë procesin modernizues për rritjen e efikasitetit dhe forcimin e saj, edhe si një nyjë jetike e sistemit të Mbrojtjes Civile.

Komanda Mbështetëse nisi 2025-ën me mjedise të transformuara dhe drejtues të ri

Operacioni SAR, vazhdon misioni në Detin Egje

Efektivët e Anijes “Oriku” P132, në bashkëpunim me Rojën Bregdetare të Turqisë dhe Greqisë, realizuan një operacion shpëtimi (SAR) duke i ardhur në ndihmë një gomoneje me 30 emigrantë nga Palestina dhe Afganistani.

Pas përfundimit me sukses të operacionit, emigrantët u morën nën kujdes nga Roja Bregdetare Turke. Ky është misioni i dytë brenda dy javëve që “Oriku” me mision në Detin Egje, ndihmon në operacionet e shpëtimit.

FLOTILJA USHTARAKE

në rrugëtimin e saj, 61 vjet lundrim mbi ujërat shqiptare

Nga fundi i vitit 1964, Këshilli i Mbrojtjes i asaj kohe vendosi ristrukturimin e FLD-së, e cila deri në atë kohë ishte e centralizuar, me vendbazim Ishulli Sazan. Kështu u vendos që anijet mbiujëse luftarake të ndahen e të krijohen Flotilja e Durrësit dhe Flotilja e Vlorës.

Si kriter bazë i caktimit të kuadrove do të merrej vendbanimi Durrës, dhe kjo për efekte strehimi. Në përbërje të Flotiljes Durrës u caktuan anije minaheqëse, gjuajtëse kundër ND si dhe anije ndihmuese. Komandant ishte caktuar Dashamir Ohri. Ai vinte nga një përvojë e pasur si ish-komandanti i bazës së nëndetësve të Pashalimanit, pikërisht në periudhën kur ishte krijuar konflikti i madh me aleatin e atëhershëm, Bashkimin Sovjetik. Ai është dhe një nga 17 oficerët e parë shqiptarë që ka mbaruar studimet në vitin 1947 në ish-Jugosllavi. Është, ndërkohë edhe një nga specialistët e parë të përgatitur në ish-Bashkimin Sovjetik dhe më pas, një ndër personat e parë, i përgatitur për nëndetëse po në ish-Bashkimin Sovjetik. Dashamir Ohri ka qenë pikërisht komandanti i nëndetësës së parë shqiptare, të ardhur me një katërshe nga Bashkimi Sovjetik.

Në mesditën e 4 janarit 1965, kap. rangut III Dashamir Ohri, i emëruar komandant i Flotiljes Durrës, organizon një takim me kuadrot e Shtabit të Flotiljes dhe komandantët e anijeve, i njeh me planin e lundrimit të Flotiljes nga Sazani në Durrës. Rreth orës 20:00 fillon dalja e anijeve nga Sazani.

Dalja e anijeve u shoqërua me rënien e sirenavë si përshëndetje tradicionale e FLD-së. Lundrimi për në Durrës u bë natën, në formacion lundrimi dhe në kushtet e një deti të trazuar. Në mëngjesin e datës 05 janar 1965, anijet mbërritën në Radin e Durrësit, e më pas u akostuan në Kalatën Lindore të Portit Detar Durrës.

Kështu data 5 janar 1965, shënon ditën e rikrijimit të Bazës Detare Durrës. Para komandës e shtabit të Flotiljes dilnin detyra për konsolidimin e vendbazimit. Nisi gjithçka nga e para, sepse mungonte infrastruktura, si bankinat, godina e komandës, kushtet e përgatitjes speciale, depot, baza materiale për përgatitjen e efektivave etj. Në sajë të punës vetëmohuese të kuadrove dhe efektivave u arrit që të ndërtohej bankina e silurë-hedhësve, ofiçina

RRUGA NË TË CILËN KA ECUR BAZA DETARE E DURRËSIT GJATË KËTYRE VITEVE ËSHTË E MBUSHUR ME SAKRIFICA NË KRYERJEN E DETYRAVE PËR MBROJTJEN E UJËRAVE TONA TERRITORIALE NGA VEPRIMTARITË E PALIGJSHME TË ANIJEVE TË HUAJA, NDALIMIN E TENTATIVAVE PËR KONTRABANDË ETJ. NË VITE, BAZËS IU SHTUAN ANIJE TË TJERA SI SILURË-HEDHËSE, GJUAJTËS DETAR, U NDËRTUAN VENDBAZIMI NË B. PALLË, OFIÇINA TË RIPARIMIT TË ANIJEVE, GODINAT E KOMANDËS, SHKOLLA E PËRGATITJES SË EFEKTIVAVE ETJ.

e silurëve si domosdoshmëri për anijet që pritej të vinin në vitin 1965 nga RP e Kinës. Ndhmesë të madhe për sigurimin e kushteve të vendbazimit dhanë edhe ndërmarrjet e qytetit të Durrësit si NN Porti, Porti Detar etj.

Rruga në të cilën ka ecur Baza Detare e Durrësit gjatë këtyre viteve është e mbushur me sakrifica në kryerjen e detyrave për mbrojtjen e ujërave tona territoriale nga veprimtaritë e paligjshme të anijeve të huaja, ndalimin e tentativave për kontrabandë etj.

Në vite, Bazës iu shtuan anije të tjera si silurë-hedhëse, gjuajtës detar, u ndërtuan vendbazimi në B. Pallë, ofiçina të riparimit të anijeve, godinat e komandës, shkolla e përgatitjes së efektivave etj.

Janë të shumtë ish-detarët që kanë kryer shërbimin ushtarak në Bazën e Durrësit që punojnë në profesione të ndryshme në Flotën Tregtare, në Flotën e Peshkimit etj. Në këtë 59-vjetor të rikrijimit të Bazës Detare të Durrësit, për punën plot përkushtim në shërbim të atdheut kujtojmë me nderim e respekt kuadrot e

para që hodhën themelet e krijimit dhe konsolidimit të Bazës, të cilët janë ndarë nga jeta, si: komandantët e Bazës në vite kap. i rangut III D. Ohri, kap. i rangut I M. Plani, shefi i Shtabit të Bazës, kap. i rangut III M. Lulolli, komandantët e skuadriljeve silurë-hedhëse, kap. i rangut III Selam Qejvani, kap. i rangut III Ali Canosinaj, komandantin e grupit të anijeve mbiujëse Petro Treni, Ing. mekanikët Piro Tushi, Ismet Beluli, Sami Shyti, Mark Berdufi, M. Hysi; kuadrot me përvojë Xh. Bujari, Vasil Petro, Spiro Kote, A. Sevrani, B. Demko, Mihallaq Papadhopulli, B. Shehu, T. Gërveni, Skënder Sulku, Halit Hima, Thoma Rubia, B. Kelmendi, S. Beluli, I. Rexha etj., si dhe Tasim Sinani, Hektor Meçe, A. Daja, D. Hoxha, që u larguan nga jeta shumë para kohe.

Përveç vështirësive që lindën nga ridislokimi, zgjerimi i forcave detare në përmasa të tilla, nuk mund të përballohej me efektivat që kishte, veçanërisht me kuadro. Edhe pse qeveria shqiptare i kishte paraprirë këtij zgjerimi, duke dërguar disa vite më parë studentë

ME NDRYSHIMIN E SISTEMIT POLITIK NË VITIN 1990, BAZA DETARE E DURRËSIT PËSOI NDRYSHIMET E VETA NË KONCEPTIN E DETYRAVE, ORGANIZIM DHE STRUKTURË. SI REZULTAT I HAPJES ME BOTËN, NË UJËRAT TONA U RRIIT INTENSITETI I LËVIZJEVE TË ANIJEVE TË HUAJA PËR QËLLIME EKONOMIKE, TURISTIKE E KONTRABANDE. PËR RRJEDHOJË U RRIIT EDHE MUNDËSIA E SHKELJEVE TË UJËRAVE TONA U SHTUA VEPRIMTARIA PËR PESHKIM TË PALIGJSHËM, PËRPJEKJA PËR TRAFIQE TË KLANDESTINËVE, TË DROGËS, TË ARMËVE ETJ.

në akademitë e BS, ndër ta kishte grupe studentësh që ende nuk i kishin përfunduar studimet. Prandaj lindi nevoja e kalimit në forcat detare të shumë kuadrove nga repartet e artillerisë kundërajrore dhe bregdetare të ushtrisë. Ndërkohë, pranë shkollës së specialiteteve u ngrit një kurs 9-mujor me detarë që kishin mbaruar shkollën e mesme dhe që kishin aftësitë e duhura për t'i titulluar oficerë.

Pra, viti 1958 mund të quhet viti i një ndryshimi të madh në forcat detare shqiptare. Ato përfaqësoheshin në MMP nga kapiten i rangut I Abdi Mati dhe kishin këtë strukturë, Komanda dhe shtabi i FLD-së – komandant – kapiten i rangut I Teme Sejko – shef i degës politike, kolonel Hajdar Aranitasi – komandant prapavije, kolonel Bedri Gjergji – shef shtabi, kapiten i rangut II Mark Plani dhe anëtarë shtabi kapiten-lejtnant II Sezai Osmani, kapiten-lejtnant II Seit Jonuzaj, kapiten II Xhemali Milori, kapiten I Perlat Molla, kapiten-lejtnant II Qemal Hysaj, kapiten-lejtnant II inxhinier Tahir Hoxha etj.; Brigada e Nëndetësve (Br. ND), me vendbazim në Pashaliman, Brigada e Mbrojtjes së Rajonit të Ujërave (Br. MRU), me vendbazim në Sazan, ku përfshihehin: grupi i gjuajtësve detarë (GJD), me katër gjuajtës detarë; grupi i minaheqësve (MH), me dy minaheqëse të vogla, grupi i moto silurueseve (MS), me gjashtë moto siluruese tip 123-biz, detashmenti i anijeve ndihmëse (DAN) në varësi të komandës së prapavijës së Flotës në Vlorë, shkolla e specialiteteve (e transferuar nga Durrësi në Pashaliman), rajoni i pikave sinjal-vrojtuese (PSV) pranë komandës së Flotës në Vlorë, shërbimi hidrografik me qendër në Ujë të Ftohtë (tek “Shtatë Pallatet”). Pas dy vjetësh pune intensive nga komanda, shtabi, gjithë repartet e Flotës, xhenios së ushtrisë si dhe, falë mbështetjes së qeverisë, në mesin e vitit 1958 përfundoi ndërtimi

i bazës së Pashalimanit, rikonstruksioni i bazës së Sazanit si dhe kompletimi i reparteve të Flotës. Për të festuar rezultatet e arritura në zhvillimin e modernizimin e forcave detare si dhe për t'ia bërë ato të njohura popullit, u vendos që me rastin e përvjetorit të Ushtrisë Popullore të zhvillohej në gjirin e Vlorës një paradë detare.

Për punën e mirë në riorganizimin dhe kompletimin e forcave detare, shefi i seksionit të Marinës, pranë MMP Abdi Mati dhe komandanti i Flotës Teme Sejko u graduan kundëradmiralë, ndërsa shumë kuadro të tjerë u graduan jashtë radhe si dhe u bënë dekorime. Gjithashtu, për t'iu përgjigjur nivelit të zhvillimit të forcave detare shumë kuadro e detarë u dërguan për specializim në BS. Në vijim, efektivat e flotës intensifikuan stërvitjet në bazë dhe në det. Në verën e vitit 1959 edhe efektivat e katër nëndetësve i kishin realizuar objektivat për marrjen në dorëzim të tyre, ndërkohë që nga anijet mbiujëse specialistët sovjetikë ishin larguar. Prandaj nga MMP u vu detyrë përgatitja dhe zhvillimi i një stërvitjeje me qëllim përpunimin e bashkëveprimit të llojeve të ndryshme të armëve të ushtrisë në bregdet, në kushtet e një zbarkimi të mundshëm armik nga deti. Për zhvillimin e saj u caktua si vend rajoni i gjirit të Drinit. Pasi u bënë të gjitha përgatitjet e nevojshme, në shkurt 1961 u vendos fillimi i stërvitjes së koduar Drini-61, ku, nën drejtimin e komandantit të FLD-së Hito Çako, morën pjesë: Brigada e nëndetësve shqiptare dhe nëndetëset sovjetike të dislokuara në gjirin e Vlorës; Brigada e MRU (tetë minaheqëse, katër gjuajtës detarë, cisterna e naftës Patosi, anija silurëkapëse dhe gjashtë motosiluruese) si dhe detashmenti i anijeve ndihmëse; Artileria Bregdetare Durrës-Rodon-Shëngjin; Repartet bregdetare të këmbësorisë të rajonit Durrës-Shëngjin dhe Aviacioni

Ushtarak Shqiptar. Në stërvitje morën pjesë komanda dhe shtabi i FLD-së, përfaqësues nga Shtabi i Përgjithshëm e Ministria e Mbrojtjes, ndërsa nga pala sovjetike një grup këshilltarësh (si vëzhgues) nën drejtimin e kundëradmiralit Kulik, të gjithë të vendosur në Bazën Lundruese Tomori. Stërvitja zgjati 10 ditë dhe u zhvillua në kushtet e një moti të keq, mbi mesataren, por kjo gjë nuk ndikoi në realizimin e planit. Nga fundi i vitit 1964 Këshilli i Mbrojtjes i asaj kohe vendosi ristrukturimin e FLD-së, e cila deri në atë kohë ishte e centralizuar, me vendbazim Ishulli Sazan. Kështu u vendos që anijet mbiujëse luftarake të ndahen e të krijohen Flotila e Durrësit dhe Flotila e Vlorës. Si rezultat i hapjes me botën, në ujërat tona u rrit intensiteti i lëvizjeve të anijeve të huaja për qëllime ekonomike, turistike e kontrabande. Për rrjedhojë u rrit edhe mundësia e shkeljeve të ujërave tona, u shtua veprimtaria për peshkim të paligjshëm, përpjekja për trafike të klandestinëve, të drogës, të armëve etj. Në të gjitha stërvitjet e përbashkëta, kuadrot tanë kanë treguar përgatitje profesionale, kanë qenë në të njëjtin nivel me kuadrot e flotave të huaja partnere. Rol të rëndësishëm në zbatimin e detyrave kanë luajtur sistemi i vëzhgimit detar nëpërmjet PRT të vendosura në vendet e studiara për këtë qëllim, të cilat janë pajisur me teknikë bashkëkohore. Tashmë anijet me të cilat u rikrijua Baza Detare kanë dalë jashtë strukturës së Flotës dhe vendin e tyre e kanë zënë anije të reja të ardhura nga vendet aleate si SHBA, Holanda, Italia etj., të cilat i përgjigjen plotësisht kryerjes së detyrave të ruajtjes së ujërave tona territoriale. Me ndryshimin e sistemit politik në vitin 1990, Baza detare e Durrësit pësoi ndryshimet e veta në konceptin e detyrave, organizim dhe strukturë. Si rezultat i hapjes me botën, në ujërat tona u rrit intensiteti i lëvizjeve të anijeve të huaja për qëllime ekonomike, turistike e kontrabande. Për rrjedhojë u rrit edhe mundësia e shkeljeve të ujërave tona u shtua veprimtaria për peshkim të paligjshëm, përpjekja për trafike të klandestinëve, të drogës, të armëve etj.

Baza Detare e Durrësit i ka përballuar të gjitha detyrat në ndalimin e këtyre veprimtarive të paligjshme. Në këtë aspekt kontribut ka dhënë edhe bashkëveprimi me anijet e Flotave Ushtarakë të NATO-s. Vlen të përmenden veprimtaritë e përbashkëta të mjeteve të Bazës Detare të Durrësit, duke ndaluar misione kontrabande, anije naftëmbajtëse etj. Në të gjitha stërvitjet e përbashkëta, kuadrot tona kanë treguar përgatitje profesionale, kanë qenë në të njëjtin nivel me kuadrot e flotave të huaja partnere. Rol të rëndësishëm në zbatimin e detyrave kanë luajtur sistemi i vëzhgimit detar nëpërmjet PRT të vendosura në vendet e studiara për këtë qëllim, të cilat janë pajisur me teknikë bashkëkohore. Tashmë anijet me të cilat u rikrijua Baza Detare kanë dalë jashtë strukturës së Flotës dhe vendin e tyre e kanë zënë anije të reja të ardhura nga vendet aleate si SHBA, Holanda, Italia etj., të cilat i përgjigjen plotësisht kryerjes së detyrave të ruajtjes së ujërave tona territoriale.

Tasim Meçe, komandant dhe personalitet i detarisë shqiptare

Prof. Asoc. Dr. Zaho GOLEMI

Të flasësh për komandantët e detit, ata që bënin “zap” edhe shtrëngatat e detit nuk është e thjeshtë. Ata janë si një gjësim i thellë deti dhe zemra e tyre është e lidhur përjetësisht me të. Detarët e Marinës Luftarake Detare si komandant Tasim Meçe gjithë qenien e tyre shpirtërore e kanë trupëzuar me atë masë gjigande uji, që miqësinë e kanë vetëm me ata që dinë të sillen dhe ta trajtojnë detin si shtëpinë e tyre. Komandantët e detit ia njohin huqet detit, e dinë dhe e duan fort detin, sepse jetën e kanë lidhur përjetësisht me të.

Hallet dhe dertet i kanë pazgjidhshmërisht me uturimën e valëve të detit, ata që zhyten me trup e shpirt dhe dinë të dalin dhe t’ia dalin një prej zanateve më të vjetra të njerëzimit, atë të detarit, që tokën e kanë përkohshmëri dhe detin e kanë në shpirt, por edhe shpirtin e zemrën e kanë sa deti. Anijet luftarake që drejtuan ishin dhe ngelën jo vetëm kujtime, por një jetë e gjallë në kaltërsitë e detit Jon dhe Adriatik, në përmbushje të misionit të paprekshmërisë së kufijve detarë shqiptarë.

Rrënjët familjare të Tasim Bido Meçe, i lindur në Rusan të Delvinës

Familja e Tasim Meçes, sikurse gjithë shqiptarët, kishin jetuar shekujve me një shpirt të lirë dhe që nuk e duronin dot shtypjen e shfrytëzimin, i urrenin pushtimet e perandorive që shkelën e shtypën lirinë e shqiptarëve në të gjitha epokat. Fisi i oxhakut familjar “Meçe” është me prejardhje nga Mavrova e Vlorës, që kishte zbaritur në Delvinë që rreth shekullit të XVIII. Por fakt është se stërgjyshi (Jaho) dhe gjyshi (Hysni) i Tasim Meçes kanë lindur në Delvinë. I pari që ka mbërritur në Delvinë nga Mavrova ka qenë Muhamet meçe (pra para 5 brezash). Tasimi është brezi i pestë i familjes Meçe. Babai i tij, Bido Meçe me profesion bujk, fshatar i mesëm, nëna Sadika Meçe shtëpiake, vajzë nga Mazo Bazaiti nga lagjia “Xhermëhallë”, ose lagjia “Lala Malo” (e motra e Javer Malos) dhe mbesë në Zejnataj në Lagjen Kasapaj. Gjyshja nga babai i Tasimit ka qenë nga Xhermëhalla, kushërirë e parë me dëshmoren Lala Malo. Familja Meçe ka qenë e lidhur ngushtë me LANÇ-in, edhe pse babai i tij nuk ka marrë pjesë me armë në dorë në luftë, por ka ndihmuar formacionet luftarake partizane. Në vitin 1946 në shtëpinë tonë është krijuar Këshilli Nacionalçlirimtar i fshatit dhe kryetar këshilli u emërua Bido Meçe. Vëllai i tij më i madh Qemal Meçe para çlirimit ishte kryeplak i fshatit dhe pas çlirimit shkoi në Tiranë, ku është marrë me tregti. Xhaxhai tjetër Hamdi Meçe së bashku me dajon tim, Galip Bazaiti ishin partizanë të Br19S, që ishte krijuar në Theollogo të Sarandës, më 30 gusht 1944. Që të dy kanë shkuar me luftime deri në Vishegrad në trojet shqiptare të ish-Jugosllavisë dhe të dy kanë qenë invalid të luftës nacionalçlirimtare. Një nip i babait të Tasim Meçes, Kabo Kabi nga Borshi është dëshmor i luftës, i cili ka rënë në Libohovë. Babai i tij Xhevat Kabo ka qenë shoqërues i parë i Ismail Qemalit, themeluesit të shtetit modern shqiptar më 28.11.1912.

Tasim Bido Meçe është lindur në Rusan të Delvinës, më 14 maj 1940, në një ambient atdhetar e patriotik, nga prindër të nderuar dhe të respektuar jo vetëm në Rusan por në mbarë trevën përreth Delvinës. Shkollën fillore e kreu në Gizdarat, ndërsa 7-vjeçaren në shkollën “10 Korriku” në Delvinë dhe e përfundoi në vitin 1953. Në vitin 1954 shkon për studime në Shkollën Ushtarake “Skënderbej”, të cilën e përfundoi në vitin 1958 me rezultate shumë të mira. Për këtë arsye në shtator 1958 u përzgjedh dhe u dërgua për studime në ish-Bashkimin Sovjetik, në Shkollën e Lartë të Detarisë në Baku, Azerbajxhan. Meqenëse më 17 shtator 1958, u krijua Brigada e Nëndetëseve në Pashaliman dhe duheshin kuadro për Nëndetëse, për këtë arsye 12 studentë të vitit të parë u përzgjedhën për të shërbyer në Nëndetëse. Pas 6 muajsh shkollë në Baku transferohen në Shollën e Lartë të detarisë në Riga të Letonisë. Në Riga zhvilluan gjashtë muaj program mësimor dhe më tej i transferojnë në Shkollën e Lartë të Nënuesjes në qytetin e Leningradit, ku edhe filluan studimet në vitin e dytë. Në përfundim të këtij vitit mësimor në korrik 1960 shkuan për një muaj praktikë mësimore në Brigadën e Nëndetëseve. Pas praktikës u kthyen sërish në shkollë. Në pranverën e vitit 1961 përfunduan procesin mësimor, duke dhënë edhe provimet e vitit të tretë. Është fakt se studentët shqiptarë të marinës në këtë periudhë i kryenin studimet në qytetet bregdetare si në Leningrad (Rusi),

Baku (Azerbajxhan) Odesa (Ukrainë), Riga (Letoni), por largimi i studentëve shqiptarë nga ish-BS-ja ishte përgjigjja flakë për flakë veprimeve arrogante e agresive të rusëve në Pashaliman, të cilët edhe tentuan të rrëmbenin, apo dhe të sabotonin teknikën e nëndetëseve, ku nga 12 nëndetëse që ishin aty katër u ngelën shqiptarëve. Por në vitin 1961 me prishjen e marrëdhënieve me ish-Bashkimin Sovjetik u kthyen në Atdhe dhe ashtu siç u premtoi Atasheu Ushtarak në Moskë, Halim Ramohito, ishin marrë të gjitha masat që mësimet do t’i vijonin në Shqipëri atje ku i kishin lënë. Rifillimin e studimeve e konfirmoi dhe i dërguari i posaçëm, ushtaraku i lartë shqiptar Gjeneral Dilaver Poçi, pasi Gjeneral Halim Ramohito ishte shpallur “non grata” nga Rusët. Në Shtator 1961 u çel Shkolla e Lartë e Detarisë fillimisht në Pashaliman, ku filluan mësimin tre kurse. Kursi ku bënte pjesë Tasim Meçe filloi mësimin në vitin e katërt. Pas një viti studimesh në Pashaliman, më 1 korrik 1962, emërohen oficerë të FLD-së. Në provimet e diplomimit, kryetar i komisionit ishte Komandanti i FLD-së Admiral Abdi Mati. Kuadrot që mbaruan shkollën shkëlqyeshëm u graduan togerë, ndërsa të tjerët nëntogerë. Tasim Meçe merr për herë të parë gradën ushtarake toger, për përfundim shkëlqyeshëm të shkollës si dhe e emërojnë navigator në Nëndetëse. Ndërkohë që vendi ku duhej të ndërtohej Akademia e Marinës shqiptare ishte planifikuar të ngrihej që në kohën e Rilindjes Shqiptare: “Shkolla e anijerisë duhet të jetë mbanë detit, tek të jenë edhe anijet e luftës, në Durrës a në Ujt’ të Ftohtë, ndanë Vlorës”. (Sami Frashëri/Shemsedin Sami, “Shqipëria çka qenë ç’është e çdo të bënetë”). Akademia e Marinës u ngrit më 4.9.1961, në një kohë të “infarktit historik” dhe u shkri nga “infarkti politik”. Viti 1962 ishte viti i fillimit të karrierës ushtarake. Më tej në vijimësi ka kryer edhe detyrën e zëvendëskomandantit të Nëndetësës, ndërsa në vitin 1969 emërohet Komandant i Nëndetësës (N/D-4). Që prej vitit 1967 ishin hequr gradat dhe për gati 24 vjet ka shërbyer në Forcat Luftarake Detare (FLD) pa grada. Në vitin 1974 emërohet

Shef i Shtabit të Brigadës së Nëndetëseve, ndërsa në vitin 1975 emërohet Komandant i Bazës Ushtarake Detare (BUD) në Vlorë. Në fund të vitit 1975, me vendim të Këshillit të Mbrojtjes, u krijua Grupimi Operativ i Mbrojtjes të Ishullit të Sazanit, me komandant Grupimi Neim Muhon dhe komisar Ibrahim Gaxholli; në këtë rast caktohet me detyrën e zëvendëskomandantit për Flotën. Në përbërje të grupimit ishin Brigada e Këmbësorisë së Ishullit, Regjimenti i ABD-së, Artileria Tokësore, bateritë e AKA-së, repartet e BUD-it të dislokuar në Sazan me emërtim të ri, Regjimenti i anijeve dhe anekset përkatëse të prapavijës (logjistikës). Në vartësi të grupimit ishin, të gjitha objektet social-kulturore, ekonomia ndihmëse, rrobaqepësia, Shkolla 8-vjeçare “22 Tetori”, kopshti, çerdhja për fëmijët e ushtarakëve. Në shtator 1976 deri në korrik 1978 vijoi studimet në Akademinë e Shtabit të Përgjithshëm në Tiranë, për “shtabnik”, të cilën e përfundoi me rezultate shumë të mira dhe pas saj emërohet Komandant i Grupimit Operativ I Sazan, detyrë që e ka kryer deri në vitin 1983. Ishte pikërisht kjo periudhë kur Tasim Meçe ishte autoriteti më i lartë i ishullit të Sazanit nga ku komandonte tërë rrjetin e vëzhgimit detar dhe nuk lejonte jo vetëm shkeljet detare por as kontrabandën e mundshme që edhe në Shqipëri nuk mungonte, por me “bekimin” e shtetit. Në vitin 1983 grupimi u shpërbë dhe Tasim Meçe kaloi përsëri Komandant i BUD-it në Vlorë, detyrë që e ka kryer deri në vitin 1988. Në vitin 1988 deri fund të vitit 1990 ka kryer detyrën e Shefit Operativ në Shtabin e FLD-së. (Emërimi në këtë detyrë të lartë është bërë me vendim të Sekretariatit të Komitetit Qendror nr.79 datë 20.7.1987). Sikurse gjithë armët dhe shërbimet edhe Marina kishte shkollën e saj. Shkolla shqiptare e detarisë përgatitës kuadro për marinën luftarake, për marinën tregtare dhe për marinën e peshkimit. Kuadrot e shkollës së Marinës drejtonin edhe anijet e flotës tregtare që çanin oqeanet dhe bënin lundrime të gjata prej Paqësorit, në Atlantik, në Oqean e në detin e Veriut, madje dhe në Amerikën Latine, në Kinë përgjatë

shumë vendeve afrikane në Poloni e deri në Holandë edhe me anije 12-15 mijë tonësh, duke lëvruar mallra në shumë vende të botës. Që në fakt marina jonë kishte filluar që më 25.12.1925 me dy anije 190 tonësh, të ardhura nga Italia, të cilat mbanin emrat sinjifikativë “Shqipëria” dhe “Skënderbeg” dhe që kryen vetëm detyra policie/roje bregdetare kundër kontrabandës. Në gjysmëshekullin e kaluar ne kishim 42 katera-silurues vetëm me një mision: të goditnin me 84 silurë, sikurse dhe me katër, nëndetëset tona mund të jepnim goditje të befasishme dhe në det të hapur me nga 12 silurë secila. Pra në total vetëm me një mision do të lëshonim nga anijet tona luftarake gati 130 silurë. Fakt është gjithashtu se italianët, grekët e jugosllavët e njihnin fuqinë e flotës tonë të njohur dhe në arenën ndërkombëtare. Dalja nga “Traktati i Varshavës” për marinarët dhe oficerët tanë dhanë një shembull të shkëlqyer me kryerjen e detyrave të zbulimit sikurse bëri një nga nëndetëset tona më 1957-n, e cila doli në Mesdhe dhe që luftanijet dhe avionët e NATO-s u alarmuan, sepse në rajonin ku bënte zbulim ajo, ndodhej në një anije luftarake të NATO-s vetë Presidenti Amerikan, Ajzenahuer, që dikur, gjatë LIIB, kish qenë edhe kryekomandant i forcave aleate në Evropë. Tasim Meçe, duke folur për shërbimin në ishullin e Sazanit shprehet: “Nuk mund të harroj kurrë Sazanin. Si mund të harroj?! 20 vjetori më gjeti në Pashaliman, 40 vjetorin e festova në Sazan, nga këto 13 vjet në nëndetëse. Gjithë rininë time, si dhe shumë shokë të tjerë e sakrifikuam duke punuar e shërbyer në kushte e vende të vështira, jo vetëm ne, por dhe familjet tona. Një gjë nuk e harrojmë kurrë shoqërinë e mrekullueshme që patëm, në Pashaliman, ashtu dhe në Sazan. Ajo na mbajti gjallë, dhe e ruajmë si gjënë më të shtrenjtë, edhe sot e kësaj dite...”. Nga historia jetësore e FLD-së, ndër të tjera Komandant Tasim Meçe tregon edhe për atë që ndodhte në të vërtetë në përballje me ruajtjen e hapësirës detare shqiptare. Kjo vërtetohet katërçipërisht me përgjegjësinë e madhe për kryerjen e detyrës, në çdo lloj kushti e situatë.

Në piramidën e drejtimit të FLD-së së Shqipërisë
Ndërsa në vitin 1991 - 1992 ka kryer detyrën e Komandantit të FLD-së (18.3.1991 deri 20.7.1992 del në Rezervë sipas VKM nr.225 dt.29.5.1992), një detyrë me mjaft përgjegjësi kjo që ishte edhe maja e piramidës së detyrave që mund të kryejë një oficer i Flotës Luftarake Detare. Detyra kryesore gjatë këtyre viteve ishte sigurimi i anijeve dhe vendbazimeve nga rrëmbimet dhe grabitjet e mundshme, pasi ishte një periudhë tranzitore e kalimit nga socializmi në demokraci, periudhë mjaft komplekse që në fakt arriti kulmin në vitin e mbrapshtë 1997, me shkatërrimin e të gjithë ushtrisë, uzinave e fabrikave nën moton e çekut të bardhë se çdo gjë duhet ta fillonim nga e para. Disa nga përparësitë e arritjeve gjatë periudhës së drejtimit të oficerit madhor Tasim Meçe gjatë viteve 1991-1992, vlen të përmenden ato që kanë të bëjnë me vizitën në vend dislokimin

e Operacionit “Pelikan” me ministrin e Mbrojtjes, Perikli Teta, për të organizuar sigurimin e transportit e ndihmave, jo vetëm nga toka, por edhe nga deti me anijet tona dhe ato të Grupit Naval Italian, në përbërje të 6 motovedetave të dislokuara, tre në Durrës e tre në Vlorë; përcaktimi i detyrave konkrete të grupeve navale; kalimi i Kapitanerive të porteve nga Ministria e Transporteve në vartësi të Komandës së FLD-së ishte një tjetër detyrë kryesore, për kontrollin e pritjes së anijeve në porte, e daljes së tyre në det; riorganizimi i kapitanerive të porteve dhe kompletimi i tyre me kuadro dhe dokumentacionin e rregulloret përkatëse të shërbimit; pritje të ndryshme me Atashetë e vendeve mike: amerikanë, italianë e turq. Pritja e delegacionit të parë ka qenë ajo e kapitenit të kapitanerive të porteve italiane, më 26.8.1991, në Bashkinë Durrës, me kryetar Bashkim Koplikun. Pritje dhe vizitë në kryqëzorin italian “Andra Doria” në Durrës me ministrin e Mbrojtjes Safet Zhulali, pritja në BUD-in e Shëngjinit e Shefit të Shtabit të Ushtrisë Turke gjeneral Dogan Gyresh, i cili vlerësoi shumë strehimin e të gjitha anijeve, depot e rezervave materiale, oficinës të riparimit, Komandën dhe shtabin e Bazës, brenda në tunelin kundëratomik. Dogan Guresh, kur hyri brenda në tunel në bazën e Shëngjinit më 1992, deklaroi: “Këtë mrekulli që kam parë në Shëngjin, nuk e kam parë në asnjë vend të botës, as në Japoni dhe as në Suedi”. Me ftesë të Shefit të Shtabit të Ushtrisë Turke, edhe ne shkuaam për vizitë në Turqi, ku delegacionin e kryesonte Shefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneral Kostaq Karoli, ku në përbërje të këtij delegacioni ishin: Komandanti i Aviacionit Klement Aliko, Komandanti i FLD-së Tasim Meçe, Drejtori i Xhenios, Ndërlidhjes dhe i Prapavijës. Delegacioni shqiptar vizitën e parë e bëmë në selinë e Shtabit të Përgjithshëm dhe në darkën që shtroi Gjenerali me katër yje Dogan Gyresh, për nder të delegacionit tonë, na ftoi për vizitë edhe në shtëpinë e tij. Gjatë vizitës në Turqi u takuam edhe me Presidentin e Republikës së Turqisë Sulejman Demirel. Ndërkohë që sipas drejtimeve delegacioni ynë takoi dhe bisedoi me homologët respektivë të komandave të forcave turke. Kështu u realizua edhe një vizitë e veçantë edhe me Komandantin e Flotës Luftarake Turke me Admiral Irfan. Ndërkohë që vizitën tjetër e realizuan në Bazën Detare të Golçukut, më e madhja në Turqi, ku delegacioni shqiptar u prit nga Komandanti i Bazës Admirali Vural Bajazit. Delegacioni shqiptar parashtroi edhe një kërkesë për mbështetje me ndihma materiale shumë të domosdoshme për nevojat e FLD-së shqiptare, ku pala turke e mirëpriti dhe me dashamirësi iu përgjigj pozitivisht të gjitha kërkesave shqiptare, materiale që i sollën me një anije ushtarake në Shqipëri. Gjatë vizitës si komandant flote, por dhe delegacioni që e shoqëronte pa nga afër kantierin e ndërtimit dhe riparimit të anijeve, dhe një nëndetëse. Në nëndetëse u zhvillua edhe një stërvitje, ku supozohej një nëndetëse e mbytur dhe efektiv i do dilte në sipërfaqen e ujit me pajisje palombari. Një

stërvitje të tillë shqiptarët e kishin parë 30 vjet më parë në Shkollën e Marinës në Leningrad, gjatë vitit të tretë mësimor. Gjatë kësaj vizite delegacioni shqiptar u njoh nga afër me Shkollën e lartë të Detarisë në Golçuk, muzeun e Flotës Luftarake Detare Turke, Uzinën e ndërtimit të avionëve supersonik, xhaminë Blu dhe mjaft muzeume e qendra muzeale të Turqisë. Në Shtator të vitit 1992 në kulmin e karrierës Tasim Meçe e nxjerrin në lirim me reformë, kur vishte në moshën 49 vjeçare, me një asistencë dy vjeçare prej 2400 lekë në muaj. Nxjerrja në lirim ishte ndërprerje e karrierës ushtarake të detyruar nga politika. Përgjatë karrierës ushtarake Tasim Meçe është vlerësuar me disa medalje e dekorata sikurse janë: Urdhri i shërbimit ushtarak i klasit të tretë (1969); Urdhri për trimëri civile (1981); Medalje “Nderi i ushtarakut”, Medalja e Mirënjohjes” (1974). Urdhri i Yllit të Kuq klasi tretë (24.3.1990). Fakt është se Tasim Meçe ka qenë nën uniformë në shërbim të vendit nga momenti kur u rreshtua si kursant në shkollën “Skënderbej”, më 1.9.1954 deri më 20.7.1992, pra 38 vite nën uniformë. Bazuar në dosjen personale që gjendet në QPR gradën toger e ka marrë, më 1 gusht 1962, me urdhër nr. 1798, datë 31.7.1962; ndërsa gradën “kapiten lejtnant” e ka marrë, më 1 gusht 1965, me urdhër nr. 0378 datë 11.9.1965; ndërsa grada ushtarake Kapiten i Rangut të parë është vendosur më datën 28.11.1991”.

Cilët kanë drejtuar FLD-në në Shqipëri?
Shqipëria, duke qenë në një pozicion të favorshëm gjeostrategjik e ka pasur, e ka dhe do ta ketë të nevojshme mbrojtjen dhe sigurinë edhe nga drejtimi detar. Për këtë në 112 vite të ekzistencës së shtetit shqiptar janë marrë masa për mbrojtje detare, ose është menduar rreth saj nga lidershipi politik dhe ushtarak, por mbrojtja e hapësirës detare kërkon resurse të mëdha për ta bërë plotësisht të garantuar sigurinë shqiptare. Për këtë nuk mjaftojnë planet, programet, doktrinat e strategjitë, ligjet e vendimet e pambështetura realisht me mjete e forca detare. Por është gjithashtu fakt se mbrojtja detare solide vendi ynë ka pasur në gjysmëshekullin e shkuar. Por kush e ka drejtuar lidershpin ushtarak shqiptar në drejtimin detar. Nga viti 1928 e deri më sot vendi në drejtimin e mbrojtjes dhe sigurisë detare është udhëhequr nga njëzet komandantë të forcave detare që kanë qenë sipas viteve të drejtimit: Kapidan Ahmet Kapidani (1928 - 1939); Kundëradmiral Abdi Mati (1945 - 1957, shtator 1961 - shtator 1973); Kundëradmiral Teme Seiko (1958 - gusht 1960); Kundëradmiral Hito Çako (shtator 1960 - shtator 1961); Pa gradë Qamil Poda (shtator 1973 - korrik 1981); Pa gradë Ndue Jaku (1981 - 1991); Kapiten i Rangut I Tasim Meçe (28.11.1991 – shtator 1992); Kapiten i Rangut I Fitim Halili (1992 - 1993); Kundëradmiral Edmond Zhupani (1993 - 1994, 1996 - 1997); Kundëradmiral Muharrem Kuçana (1994 - 1996); Kapiten i Rangut I Vladimir Beja (mars - shtator 1997); Kapiten i Rangut I Robert Bali (shtator 1997 - tetor 1998); Kundëradmiral Kudret Çela (nëntor 1998 - mars 2005); Kapiten i Rangut I Kristaq Gërveni (mars 2005 - shtator 2009); Kundëradmiral Kudret Çela (shtator 2009 - janar 2012); Kapiten i Rangut I Ferdinand Kreshpani (janar 2012-gusht 2012).

Në vijimësi për dhjetë vite drejtuesit e Forcave detare nuk kanë qenë detarë, por një zgjidhje e lidershipit politik e ushtarak të vendit, ndërkohë që forcave detare iu është rikthyer legjitimiteti vetëm pas dhjetë vitesh, më 2022, me emërimin në detyrën e drejtuesit të forcës detare një detar të mirëfilltë. Në vijimësi forcat detare janë drejtuar nga Gjeneral brigade Qemal Shkurti (15 gusht 2012 - maj 2015); Gjeneralmajor Ylber Dogjani (16 tetor 2015 - 16 shtator 2019); Gjeneral brigade Ilir Xheboxhja (tetor 2020-janar 2022); Kundëradmiral Adnand Agastra nga janari 2022 e në vijim.

Duhet pranuar se Komandantëve që kanë drejtuar anije luftarake të periudhës gjysmëshekullore ka në vijimësi se çfarë të tregojnë në aspektin teorik dhe praktik të mbrojtjes së hapësirës detare, pasi ata e njohin detin më mirë se tokën. Prandaj edhe meritojnë nderimin dhe respektimin e të gjithë brezave të detarëve, pasi vlerësimi për ta është vlerësim për mbrojtjen e vendit dhe hapësirës së shenjtë detare. Detarët dhe jo vetëm gjithë ata që i shërbyen dhe i shërbejnë Atdheut denjësisht me zemër e shpirt meritojnë nderimin ushtarak dhe qytetar, të vendlindjes dhe të kombit. Nuk është e rastit që shumë bashki në vendin tonë kanë nderuar njerëz me kontribute të shumta për vendin për sigurinë dhe mbrojtjen dhe një nga këta është padyshim edhe Tasim Meçe, që i ka qëndruar stoik idealeve të tij të mbrojtjes së vendit dhe zhvillimit e përparimit të tij. Forcat luftarake detare ku shërbeu Tasim Meçe gjatë Luftës së Ftohtë, Forcat e Armatosura numerikisht arritën 61000 forca aktive, dhe 380.000 forca rezerviste e vullnetare; të cilat u riorganizuan disa herë. Efektiv i FLD-së arriti në rreth 5000 vetë me një potencial mjetesh detare luftarake të konsiderueshme, por mbi të gjitha plotësisht të afta për kryerjen e misionit. Tasim Meçe është konkret kur shprehet se: “Në vitin 1945 Shqipëria e filloi nga “hiçi” dhe të mendosh se në fund të viteve 90’-të të shekullit të kaluar kishim gati 150 anije luftarake dhe ndihmuese me dy destinacione kryesore, atë të kohës së paqes dhe të kohës së luftës. Në kohë paqeje, ne siguronim paprekshmërinë e Atdheut dhe ruajtjen e ujërave tona territoriale, ndërsa në kohë lufte, Flota kryente detyra të shkallës operative që do të thoshte me anijet tona luftarake në situata kërcënuese, por edhe në luftë, pengonim karvanët e anijeve armike në bashkëpunim të ngushtë me aviacionin tonë dhe artilerinë bregdetare, duke dhënë goditje me silurë si nga katerat silurues ashtu dhe nëndetëset tona për të prishur dhe penguar formacionet e armikut. Kjo pengesë do t’i jepte kohë popullit që të armatosej dhe të ish i gatshëm për të përballuar agresionin. Në raport me shtrirjen tonë gjeografike, sasinë e popullatës dhe hapësirën detare ne kishim flotë të fuqishme, një popull me 3,5 milionë banorë kishte 150 anije, duke u krahasuar me Italinë, Greqinë e Jugosllavinë përllogaritur për numër popullsie, ne shqiptarët ishim tërësisht të mirë për gatitur dhe mirë organizuar në përballimin e të gjitha situatave në tokë, në det dhe në ajër”.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Umbyll dhe një vit mes sfidash dhe emocionesh, mes gëzimesh dhe hidhërimesh, mes ëndrrash dhe realitetesh. Kjo është jeta jonë në 365 ditët e një viti dhe këta jemi ne ‘investitorët strategjikë’ të saj. Ne, humanët që zhvillojmë dhe shkatërrojmë me duart tona gjithçka të ndërtuar me kujdes qysh prej transformimit homosapiens.

Por për çfarë do mbahet mend ky shekull?!

Shekulli XXI, do të mbahet mend gjatë në historinë e njerëzimit, për shkak të dinamikave që ky shekull prodhoi, si revolucion i teknologjik, inteligjenca artificiale, inteligjenca bioteknologjike, sollën të këqijat në këtë shekull bashkë me të mirat e pafundme të tij.

Terrorizmi, ekstremizmi i dhunshëm, është një ndër sfidat më të mëdha të këtij shekulli, i cili ka goditur fort zemrën e botës. Kemi parë për vite me radhë sesi terrorizmi godet qendrat e civilizimit, ato që janë menduar të pathyeshme, nga Uashingtoni në Nju Jork, në Bruksel, Berlin, Paris e Londër.

Fake News, ose industria e lajmeve të rreme, ka qenë një problem më shumë i dekadës së fundit. Fake News, e tregoi se forca e tij mund të çorodiste botën, mund të shkaktonte kaos dhe keqkuptime të mëdha, dhe në këtë aspekt qeveritë e botës, dhe mediat më prestigjioze investuan përsëri miliona dollarë për këtë fenomen shkatërrues. Jo pak problem për njerëzimin është dhe fenomeni i ngrohjes globale në këtë shekull u kthye në kryefjalë të ruajtjes së njerëzimit, çorientimi i temperaturave, dhe rritja e ndotjes globale, shqetësoi pa masë shkencëtarët, të cilët disa herë dhanë alarmin për fundin e dhimbshëm të planetit tonë, Tokës, e që rrezikohej pikërisht nga faktori human, nga njeriu që shfrytëzon pa kriter burimet natyrore.

Fuqitë e tyre, shtetet e mëdha i matën me zhvillimin e armëve bërthamore, të cilat e çuan botën disa herë në pikën fundore të një përplasje të ashpër superfuqish. Kriza e demokracisë dhe përplasja e civilizimeve ka qenë një tjetër debat i ashpër në këtë shekull.

Perëndimi, Kina apo Islami?

Yuval Noah Harari në librin e tij “21 leksione për shekullin XXI”, shkruan ndër të tjera se “Njerëzimi po humbet besimin tek ideologjia liberale, e cila ka dominuar politikën botërore gjatë dekadave të fundit, pikërisht në kohën kur shkrija mes bioteknologjisë dhe teknologjisë së informacionit po na vë përballë sfidave më të mëdha që ka njohur ndonjëherë njerëzimi”.

Por, në këtë kohë të gjithë po kuptojmë diçka që shumë nuk e pranojnë, dhe kjo nga fanatizmi që paskan investuar gabimisht në prodhime të pamasa armësh biologjike e bërthamore.

Bota ka investuar miliarda dollarë në ushtri e armë, në zotërim informacioni, në të dhënat personale të njerëzimit, ka investuar miliarda e miliarda duke ngritur mure për njerëzit, por sot në vitin 2025 e tërë bota po sheh shembjen e sistemeve shëndetësore para tyre.

Ndikimi i teknologjisë ka ndryshuar rrënjësisht jetën tonë, shoqëria brenda këtij 10-vjeçari është gjatë gjithë kohës në lëvizje, të gjithë janë me nxitim, të gjithë nguten, jo rrallë dëgjojmë shprehjen: “Nuk kam kohë”, “Tani nuk mundem”, E kam me nxitim”...

Ne flasim më shkurt dhe më pak në komunikimin tonë të përditshëm. Mesazhet që u dërgojmë miqve tanë me telefon apo e-mail janë të shkurtra dhe siguri që presim prej tyre një përgjigje të shpejtë, e cila nëse vonon më shumë se 10 minuta atëherë kjo fillon të na shqetësojë.

Kanë ikur njëherë e përgjithmonë ato kohë kur njerëzit i shkruanin letra njëri-tjetrit dhe prisnin me ditë të tëra përgjigjen e tyre. Sot nëse i shkruan një shoku një mesazh në celular dhe ai nuk të kthen përgjigje reagoni është i menjëhershëm. Thua me vete “Seriozisht e ka ky që nuk kthen përgjigje??? Pse nuk më shkruan? Akoma nuk e ka parë mesazhin? dhe shumë e shumë gjëra të tjera si këto dhe pikërisht aty ti reagon ose duke e marrë në telefon ose duke i nisur një mesazh të dytë. Qesharake po ta mendosh, megjithatë

Mirë se erdhe 2025!

janë gjëra që ndodhin. Jemi qytetarë të epokës teknologjike dhe nuk kemi kohë për të humbur pasi gjithë kohës jemi në vrapim e sipër.

Çfarë po sjell 2025?

Çdo vit i ri paralajmëron fillime të reja dhe mundësi të reja, dhe 2025-a nuk ka se si të jetë ndryshe. Me zgjedhje e udhëheqës të rinj në njërën anë dhe me luftëra e konflikte të vazhdueshme në anën tjetër, shumëçka është në lojë - vendet do të përballen me sfida që do t'i testojnë aftësitë e tyre për të bashkëpunuar dhe për të garantuar stabilitet global.

Me një lidhshmëri të ri si në Bashkimin Evropian, ashtu edhe në Shtetet e Bashkuara, gjasat janë që të shohim lëvizje në këtë proces.

Në fillim të vitit 2025, Prokuroria e Posaçme e Shqipërisë dhe kreu i saj, Altin Dumani, marrin edhe kompetencat e procesit të vetingut. Në gjashtë vjet janë kontrolluar mbi 800 prokurorë dhe gjyqtarë, nga të cilët më shumë se 300 kanë dalë jashtë sistemit. Po në fillim të 2025-s, Shqipëria do të nisë regjistrimin e diasporës, që do të votojë për herë të parë në zgjedhjet që do të mbahen më 11 maj.

Shqipëria tashmë ka hyrë në një proces të rëndësishëm, atë të negociatave për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Janë hapur 6 grup-kapitujt e parë dhe Qeveria pretendon t'i hapë të gjithë kapitujt brenda vitit 2025.

2025-a do të jetë edhe viti i Shqipërisë turistike, duke premtuar më shumë arritje në këtë sektor. Çështje që presin zgjidhje janë papunësia kryesisht te të rinjtë, kriminaliteti dhe dhuna te të miturit.

Trump ka thënë se do t'i japë Ukrainës gjithçka që i nevojitet, nëse Rusia nuk është e gatshme të negociojë. Nëse kjo do ta shtyjë Putinin t'i ndalojë armiqësitë në linjën aktuale të kontaktit, mbetet për t'u parë. Ekipi i Trumpit është duke bërë thirrje për zbatim më të ashpër të sanksioneve kundër Iranit, sidomos në eksportet e tij të naftës, për ta dobësuar ekonominë e vendit.

Nafta mbetet burim jetësor i buxhetit të Iranit dhe është e rëndësishme për financimin e ushtrisë. Trump ka thënë vazhdimisht se do të vendosë tarifa të larta për importet kineze, për të reduktuar fuqinë në rritje politike, ushtarake dhe ekonomike të Pekinit.

Kina ka thënë se do të kundërpërgjigjet me tarifat dhe kufizimet e veta në eksportet kritike në SHBA, duke krijuar një përballje të mundshme midis dy fuqive më të mëdha ekonomike dhe ushtarake në botë.

Saga e Lindjes së Mesme

Irani, Mbrotjtja e tij ajrore dhe objektet e prodhimit të raketave janë varfëruar keq nga sulmet izraelite. Kjo mund të bëjë që Teherani ta rimendojë strategjinë e tij të mbrojtjes në muajt e ardhshëm. Disa frikësohen se ajo mund të përfshijë zhvillimin e një bombe bërthamore. Ajo që e bën të besueshme këtë, është fakti se përfaqësuesit iranianë janë dobësuar gjithashtu nga Izraeli. Kryesori mes tyre është Hezbollahu, i cili është degraduar nga Izraeli pas një fushate disa javore për të ndaluar lëshimin e raketave kundër Izraelit verior. Një armëpushim, i ndërmjetësuar nga SHBA-ja, është i brishtë, por ka të ngjarë të mbahet, sepse Hezbollahut i duhet kohë për t'u rikuperuar dhe Izraeli do të përqendrohet më mirë në Gazë dhe te vetë Irani.

Por, kjo është Lindja e Mesme dhe kur përfundon një konflikt, fillon një tjetër. Pas hyrjes së armëpushimit në fuqi, rebelët sirianë - disa prej të cilëve mbështeten nga Turqia - kanë nisur një ofensivë që i ka dhënë fund sundimit të Bashar al-Assadit

Kjo do ta ndryshojë balancën e pushtetit në Lindjen e Mesme, sepse Siria, nën Assadin, ka shërbyer si lidhje midis rrjeteve të Iranit në rajon. Se çfarë do të ndodhë me vetë Sirinë në të ardhmen, është vështirë të thuhet. A do të luftojnë grupet rebele për pushtet apo do të pajtohen për të formuar një qeveri gjithëpërfshirëse? Edhe nëse pajtohen, është e paqartë sesi do të përshtaten në aspektin ndërkombëtar.

Në vitin 2025, pyetja për Tajvanin është e njëjta që ka qenë me dekada: çfarë po planifikon Pekini?

Rikthimi i presidentit të SHBA-së, Donald Trump, ka të ngjarë ta vazhdojë mbështetjen e fortë të Amerikës për Tajvanin, por ai gjithashtu e ka kritikuar atë. Ai ka thënë se Taipei ka nevojë t'i rrisë shpenzimet e mbrojtjes dhe ka sugjeruar që Tajvani t'i paguajë SHBA-së për mbrojtjen e tij. Zyrtarët tajvanezë thonë se ata i kanë rritur tashmë shpenzimet dhe se kanë vendosur ta rrisin buxhetin në një nivel rekord.

Janë veç 20 ditët e para të fillimit të një viti, ku optika e së ardhmes nuk lejon këndvështrim të qartë mbi ngjarje, data, njerëz. E megjithatë kjo është skena me regjisorët dhe aktorët brenda saj. Nëse do jetë një film me metrazh të shkurtër dhe fabul e panjohur, kjo mbetet për t'u parë në ‘surprizat’ e 2025-ës.

Shkencëtarët zbulojnë çelësin e trajtimit të depresionit dhe ankthit

Stresi përshkon jetën e përditshme, duke formuar reagimet tona emocionale dhe fiziologjike. Ndërsa përgjigjet ndaj stresit janë jetike për mbijetesën, stresi i tepërt ose kronik mund të çojë në çrregullime neuropsikiatrike si depresioni dhe çrregullimi i stresit post-traumatik (PTSD). Pothuajse gjysma e të gjithë të rriturve ndeshen me ngjarje traumatike, duke nënvizuar urgjencën për të kuptuar mekanizmat që qëndrojnë pas rezistencës ndaj stresit.

Përgjigja e trurit ndaj stresit vepron në nivele të shumta, duke përfshirë lidhjen midis rajoneve, aktivitetin neuronal, sinjalizimin molekular dhe sjelljen. Zonat kryesore si hipokampusi, korteksi prefrontal, amigdala dhe hipotalamusi rregullojnë këto përgjigje.

Mosfunksionimet në këto sisteme mund të çojnë në frikë të shtuar, ankth ose sjellje depresive. Teknikat jo-invasive të imazherisë si MRI funksionale (fMRI) kanë ndriçuar rolet e korteksit parabolloor ventromedial (vmPFC) dhe hipokampusit në menaxhimin e stresit.

Stresi shkakton rrugë komplekse molekulare, duke përfshirë boshtin hipotalamik-hipofizë-adrenal (HPA), i cili koordinon përgjigjet hormonale. Në nivel qelizor, stresi akut shkakton mekanizma mbrojtës, që përfshijnë ndryshime transkriptuese dhe përkthimore. Gjene si EGR1 kanë qenë të lidhura me këto procese.

Megjithatë, mbeten boshllëqe në të kuptuarit se si këta lojtarë molekularë ndërveprojnë brenda hipokampusit për të rregulluar stresin psikologjik.

Një gjen që fiton vëmendje për rolin e tij në elasticitetin ndaj stresit është Transducer of ErbB2 (Tob). I identifikuar fillimisht në Japoni në 1996, Tob është një gjen i menjëhershëm, i aktivizuar shpejt nga stimuj të tillë si stresi ose depolarizimi neuronal.

Emri i tij, që rrjedh nga folja japoneze “tobu”, që do të thotë “të kërcesh ose të fluturosh”, pasqyron natyrën e tij dinamike. Nivelet e proteinave të Tob rriten në përgjigje të stresit, duke luajtur role në përgjigjet e të mësuarit, kujtesës dhe stresit qelizor.

Hulumtim zbulues mbi rolin e Tob-it në rezistencën ndaj stresit

Puna e fundit nga Instituti i Shkencës dhe Teknologjisë në Okinawa (OIST) ka zbuluar se si Tob ndikon në rregullimin emocional. “Prania e gjenit ndihmon në elasticitetin ndaj stresit”, - shpjegoi Dr. Mohieldin Youssef, i cili bashkëpunoi me ekipin e profesor Tadashi Yamamoto në studim. “Nëse hiqet, ka një rritje të depresionit, frikës dhe ankthit.”

Eksperimentet me minj të ekspozuar ndaj stresit treguan nivele të larta të proteinës Tob. Megjithatë, minjtë e modifikuar gjenetikisht për mungesë të gjenit Tob shfaqën ndryshime të mprehta të sjelljes. Këto kafshë shfaqën depresion, frikë dhe ankth të shtuar. Në një test klasik të “kovës me ujë”, minjtë normalë notuan në mënyrë aktive për të shpëtuar, ndërsa minjtë me mungesë Tob notuan në mënyrë pasive, një sjellje e lidhur me dëshpërimin.

Për më tepër, minjtë me mungesë Tob luftuan për t'u përshtatur me stresorët e përsëritur. Ndërsa minjtë tipikë mësojnë të njohin mjedise jo kërcënuese pas ekspozimit të përsëritur, grupi me mungesë Tob mbeti i paralizuar nga frika, duke sugjeruar reagime të dëmtuara adaptive.

Studimet e neuroimazhit theksuan më tej rolin e Tob në elasticitetin ndaj stresit. Skanimet MRI zbuluan komunikim të ndërprerë midis hipokampusit dhe korteksit parafrontal te minjtë që nuk kishin gjenin. Këto rajone janë kritike për përpunimin e frikës dhe menaxhimin e rregullimit emocional.

Duke u fokusuar në hipokampus, studiuesit injektuan gjenin Tob te minjtë me mungesë Tob. Kjo ndërhyrje rivendosi përgjigjet normale të frikës dhe depresionit, por nuk ndikoi në ankth. Në të kundërt, minjtë e projektuar për mungesën e Tob-it në mënyrë specifike në qelizat hipokampale shfaqën frikë dhe depresion të lartë,

por ruajtën nivele normale të ankthit.

“Ne kemi arritur në përfundimin se gjeni Tob brenda hipokampusit shtyp frikën dhe depresionin”, vuri në dukje Dr. Youssef. “Por shtypja e ankthit duhet të rregullohet nga një pjesë tjetër e trurit”.

Analizat molekulare dhanë njohuri të mëtejshme. Pabarazitë e shkaktuara nga stresi në ngacmimin dhe frenimin neuronal u vunë re te minjtë me mungesë Tob. Për më tepër, mungesa e Tob shkaktoi një kaskadë ndryshimesh gjenetike dhe të nivelit të proteinave, duke përforcuar ndikimin e tij të gjerë në funksionin neuronal.

Implikime më të gjera për shëndetin mendor

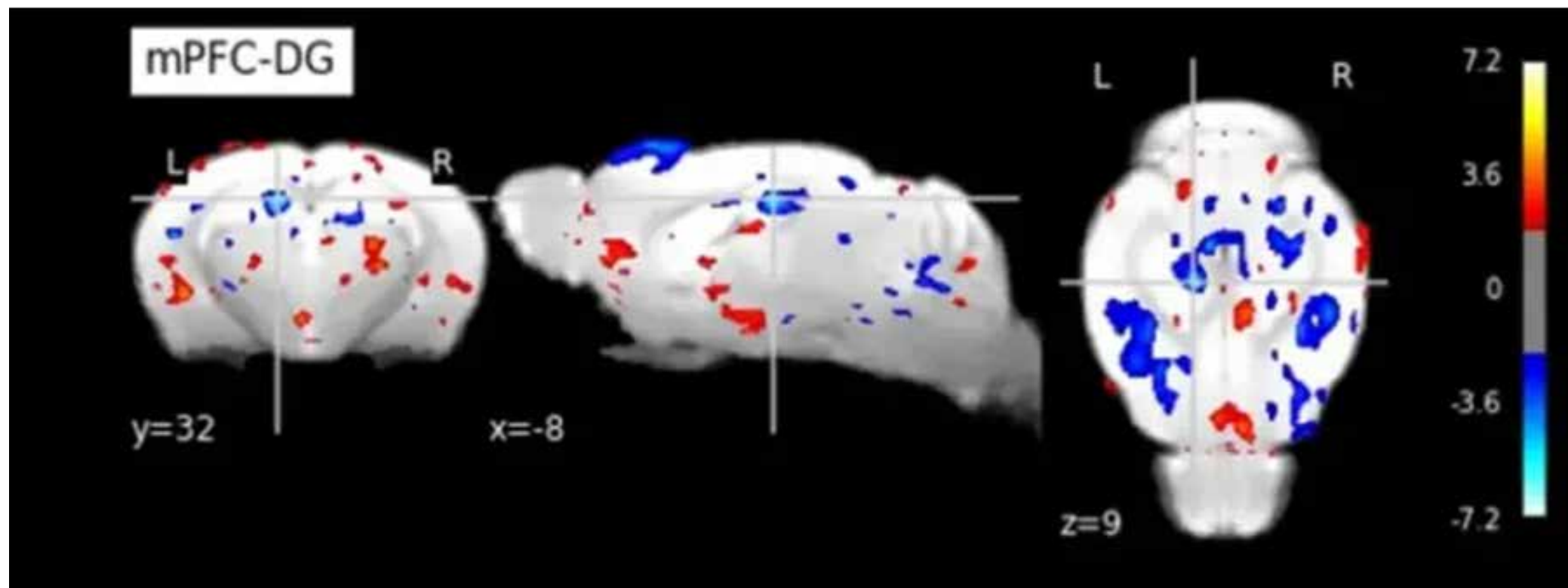
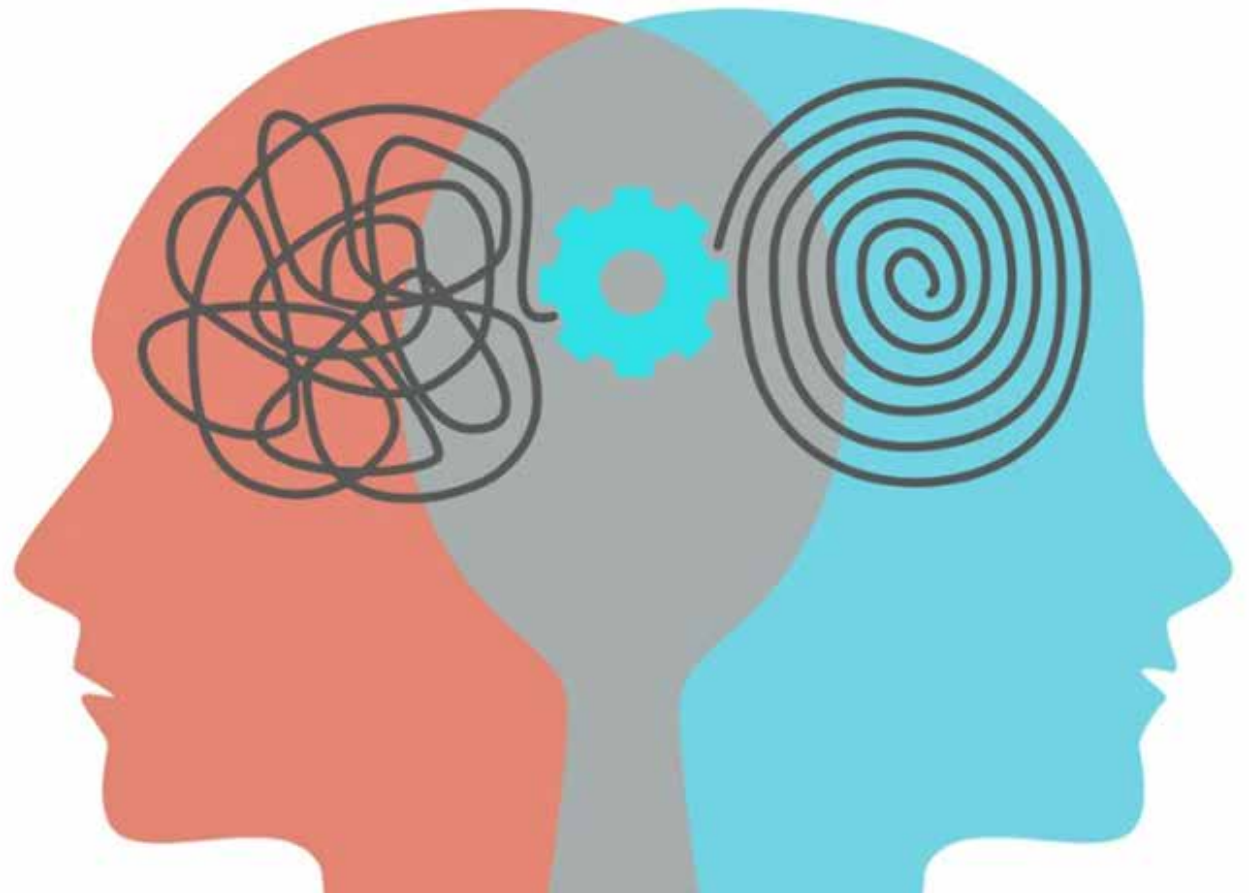
Studimi, i botuar në “Translational Psychiatry”, sugjeron se roli i Tob shtrihet përtej gjenetikës teorike. Aftësia e gjenit për të moduluar frikën dhe depresionin e pozicionon atë si një objektiv të mundshëm për ndërhyrjet psikiatrike. “Zbulimi i këtij roli të gjenit

Tob në frikë, depresion dhe ankth mund të ketë implikime të mëdha në zhvillimin e terapive për stresin psikiatrik”, tha Dr. Youssef.

Mekanizmat mbrojtës të Tobit nuk kufizohen vetëm në stresin psikologjik. Hulumtimet e mëparshme treguan rolin e tij në përgjigjet e stresit qelizor. Tob rregullon proceset e riparimit të ADN-së, mbron qelizat nga dëmtimi oksidativ dhe ndalon apoptozën në kushte stresi. Këto gjetje lidhin funksionet e Tob-it në nivele qelizore dhe molekulare, duke sugjeruar një rol universal mbrojtës ndaj stresit.

Ky kërkim novator hap rrugë të reja për të kuptuar bazat gjenetike të rezistencës ndaj stresit. Duke zbuluar rolin e Tobit në qarkun e trurit, shkencëtarët mund të zhvillojnë terapi të reja për të zbutur efektet e çrregullimeve të lidhura me stresin.

Gjetjet e studimit ofrojnë një fener shprese për ata që përballen me stresin psikologjik, duke theksuar lidhjen e thellë midis gjenetikës dhe shëndetit mendor.

11 JANAR 1946, Shqipëria Republikë

79 vjet më parë, më 11 janar të vitit 1946, vetëm 14 muaj pas ardhjes së komunistëve në pushtet, Enver Hoxha dhe pasuesit e tij, me anë të një asambleje të përbërë nga 82 deputetë të dalë nga zgjedhjet e 2 dhjetorit të vitit 1945, të mbledhur në sallën e Shtëpisë së Arteve (aty ku sot është godina e Akademisë së Arteve në Tiranë), ndryshuan formën e regjimit, duke e shpallur Shqipërinë Republikë Popullore, nga Monarki që ishte që prej vitit 1928.

Po cilat ishin procedurat që u përdorën nga qeveria komuniste e Enver Hoxhës plot 73 vite më parë për të ndryshuar formën e regjimit në Shqipëri nga Monarki në Republikë? Ku u mbledh Asambleja e quajtur si ‘Kushtetontjëse’, cilët ishin eksponentët kryesorë në grupin prej 82 deputetësh që e formuan atë dhe çfarë u tha në fjalimet që ata mbajtën për paraardhësit e tyre në regjimet e kaluara?

Cili ishte reagimi i Mbretit Zog nga Anglia dhe çfarë thuhej në deklaratën e tij për gazetarët e huaj vetëm një ditë pas asaj ngjarjeje që u festua me bujë të madhe nga regjimi komunist i Tiranës me manifestime të mëdha në të gjithë vendin?

Të gjitha këto e të tjera bëhen të ditura nga shtypi i asaj kohe dhe kryesisht gazeta “Bashkimi”, organ i Frontit Demokratik, nën të cilën fshihej Partia Komuniste e Enver Hoxhës e sapoardhur në pushtet.

Pasqyrimi i ngjarjes në shtypin e kohës

Formimi i Asamblesë Kushtetuese, më 10 janar, shpallja e Shqipërisë si Republikë Popullore, më 11 janar të vitit 1946, u përcoll me bujë dhe vëmendje të veçantë nga propaganda e regjimit komunist të Tiranës, e cila nëpërmjet Radio-Tiranës dhe gazetës “Bashkimi”, i bëri një jehonë të madhe asaj ngjarje. Nën titullin e madh: “Sot ora 10 çelet Asamblea Kushtetontjëse” dhe nëntitujt kursivë: “Ajo do t’i japë popullit shqiptar Statutin

FORMIMI I ASAMBLESE KUSHTETUESE, MË 10 JANAR, SHPALLJA E SHQIPËRISË SI REPUBLIKË POPULLORE, MË 11 JANAR TË VITIT 1946, U PËRCOLL ME BUJË DHE VËMENDJE TË VEÇANTË NGA PROPAGANDA E REGJIMIT KOMUNIST TË TIRANËS, E CILA NËPËRMJET RADIO-TIRANËS DHE GAZETËS “BASHKIMI”, I BËRI NJË JEHONË TË MADHE ASAJ NGJARJE. NËN TITULLIN E MADH: “SOT ORA 10 ÇELET ASAMBLEA KUSHTETONJËSE” DHE NËNTITUJT KURSIVË: “AJO DO T’I JAPË POPULLIT SHQIPTAR STATUTIN THEMELTAR-FRYT I LUFTËS SË PËRGJAKSHME DHE I PUNËS SË TIJ TË PALODHUR”.

Themeltar-Fryt i luftës së përgjakshme dhe i punës së tij të palodhur”, në gazetën “Bashkimi” të datës 10 janar 1946, ndërmjet të tjerash shkruhej: “Sot më 10 Janar, ora 10 çelet Asamblea Kushtetontjëse, në sallën e Theatrit të ri që është në Shtëpinë e Arteve në Sheshin ‘Qemal Stafa’. Ata që do të hyjnë në sallë kanë ftesa të posaçme. Populli do të dëgjojë çvillimin e seancave nga altoporlantët ose me anë të radios. Pas pesë vjet lufte të pashembullt dhe pas një viti e 44 ditë, që kur në truallin tonë nuk mbeti më këmbë shkelësi, pas një viti e 44 ditë fitoresh të mbëdha, erdhi më së fundi edhe data e 10 Janarit, dita që përfaqësonjësit e popullit mbledhen në Asamblenë Kushtetontjëse. Këtë ditë të shënuar për historinë t’onë, populli ynë e kremton me një gëzim të patreguar se në Asamblenë e tij, që është e para Asamble me të vërtetë e tij, ay pret sanksionimin

me ligj për ato që ay fitoi me gjak. 2 Dhjetori ishte për popullin t’onë një festë e madhe. Atë ditë populli ynë i lirë zgjodhi të 82 përfaqësonjësit e tij që sot mbledhen në Asamble. Po dita e soçme është një festë akoma më e madhe, sepse Asamblea do të konsakrojë solemnisht frytet e luftës së përgjakëshme dhe të punës së palodhur të popullit tonë me Statutin Themeltar; është akoma më e madhe sepse kjo është e para Asamble e popullit. Asamblea e fshatarëve, punëtorëve dhe KUSHTETONJËSE. Aty punëtorët akoma janë duke ndrequr diçka, akoma teknikët diçka zbukurojnë. Që në hyrje duken ekspozitat e ndryshme të Ministrive të ndryshme, midis të cilave çquhen ajo e Ministrisë së Bujqësisë, sepse mu në derë qëndron një bujk i pikturuar që ka këputur zinxhirët e feudalizmit dhe që mban në dorë tapinë e tokës së tij që ia dha pushteti i tij. Me të hyrë në sallën ku sot

mbliidhen asamblastët, të bije menjëherë në sy parulla e madhe që qëndron në krye të skenës me: ‘Rroftë

Asamblea Kushtetonyjë’, nga e djathta është parrulla ‘Rroftë pushteti popullor i punëtorëve, fshatarëve dhe intelektualëve’, nga e mëngjërta parrulla ‘Rroftë Ushtria Kombëtare mburoja e Shqipërisë së Re’. Janë 82 vënde të ndara në dhjetë grupe-grupe të asamblastëve të çdo prefekturë dhe çdo vënt ka mbi tryezë emrin e përfaqësionjësit që është caktuar të rrijë. Në krye të tribunës janë dy seri vendesh. Përkundruall këtyre vëndeve qëndron kjo parrullë: ‘Asamblastë! Populli u besoi vullnetin e tij. Mbetet tek ju të bëni detyrën ndaj tij. I siguroni popullit me Kushtetutën, një jetë më të lumtur. Dhe fitoret e luftës e të rindërtimit le të bëhen mbështetje për fitore të reja...’”.

E premte 11 Janar, hapja e seancës së parë të Asamblesë
Seanca e parë e Asamblesë Kushtetuese u hap nga Dr. Omer Nishani, kryetar i Këshillit Antifashist, i cili pas një fjale të shkurtër, ftoi deputetin e Korçës, Dr. Petraq Popa, si përfaqësuesin më të vjetër në moshë që të kryesonte përkohësisht mbledhjen. Pas fjalës së tij, u zgjodhën tre sekretarë të përkohshëm. Lidhur me këtë seancë, në mes të tjerash në shtypin e asaj dite, shkruhet: “U zgjodhën tre sekretarë të përkohshëm. Përfaqësionjësit e popullit dorzojnë çertifikatat e zgjedhjes së tyre të lëshuara nga komisionet e qarqeve. U zgjodhën 20 veta për të vërtetuar mandatet. Dje në ora 10 paradite u bë mbledhja e parë e Asamblesë Kushtetonyjëse. Kryesia e Këshillit Antifashist, në bazë të ligjit mi Asamblenë Kushtetonyjëse, numër 123 datë 27.IX.1945, propozoi këtë rend dite: Hapja e mbledhjes prej Kryetarit të Kryesisë së Këshillit Antifashist; Ftesa e përfaqësionjësit në moshë më të madhe për të kryesuar përkohësisht mbledhjen; Pranimi i tre përfaqësionjësve të propozuar nga Kryetari, për të kryer detyrën e sekretarit të përkohëshëm; Dorzimi Kryetarit të Asamblesë nga ana e përfaqësionjësve të popullit të certifikatave të zgjedhjes së tyre të lëshuara nga Komisionet e Qarqeve; Zgjedhja nga ana e asamblesë e një komisioni prej 20 vetash për vërtetimin e mandateve dhe caktimi i kryetarit të këtij komisioni”.

Në seancën e mbledhjes së datës 11 janar 1945, në sallën e Akademisë së Arteve, ku ishin mbledhur asokohe Asambleja me 82 deputetë e dalë nga zgjedhjet e 2 dhjetorit 1945, ishin dhe përfaqësuesit e misioneve të huaja të akredituara në Tiranë. Lidhur me këtë, në gazetën “Bashkimi” të asaj dite, thuhet: “Para orës 10, të ftuarit kishin mbushur lozhat dhe galerinë. Në lozhën e parë, nga e mëngjërta në të hyrë, merrte vënt, Ministri i Jugosllavisë z. Josip Djerdj me sekretarin e Legatës; në lozhën e dytë, Gjeneral Brigadier D.E.P. Hodgson, Shef i Misionit Ushtarak Britanik në Shqipëri dhe Kolonel Sokolov Shef i Misionit Ushtarak Sovjetik në Shqipëri; në lozhën e parë nga djathta zoti Jakobs, funksionar i Departamentit të Punëve

të Jashtme të Shteteve të Bashkuara të Amerikës me zotin Stevens; në lozhën e dytë Kolonel Teyssier, shef i Misionit Ushtarak Francez në Shqipëri dhe përfaqësues i UNRRAS. Në lozhat e tjera ishin shumë përfaqësues dhe personalitete si dhe korrespondenti i Agjencisë TASS, i ISVESTIA-s, dhe i BORBA-s. Pikërisht në ora 10 përfaqësionjësit e popullit kishin zënë vendet e tyre të caktuara. Pas dy tre minutash, Kryetari i Qeverisë Gjeneral-Kolonel Enver Hoxha ngrihet dhe shkon në tribunën e parë që është tribuna e Qeverisë. Përfaqësionjësit e popullit dhe tërë të ftuarit e duartrokitën pareshtur. Pastaj tërë anëtarët e qeverisë zunë vënt në tribunën e tyre duke patur në mes Kryetarin e Qeverisë. Pas kësaj tribune është tribuna e Kryesisë së Këshillit Antifashist ku qëndron Dr. Omer Nishani me tre nënkryetarët. Gjen. Leit. Koci Xoxe, Hasan Pulo dhe Kolonel Baba Faja. Kur të gjithë janë në vendet e tyre, Dr. Omer Nishani ngrihet dhe thotë se asamblastat kanë përpara tyre rendin e ditës, të cilin e vuri për aprovim. Asamblastët e aprovuan unanimisht”.

Përsëndetja e Dr. Omer Nishanit dhe dorëzimi i mandateve

Pastaj Dr. Omer Nishani u drejtoi Asamblastave këtë përsëndetje: “Shokë e shoqe Asamblastë, Ju përsëndes në emër të Kryesisë së Këshillit Antifashist NÇ dhe ju uroj mirëseardhje. Është një nder i veçantë për mua që të përsëndes përfaqësionjësit e popullit shqiptar, i cili me sakrificat e tij të mbëdha, dhe me gjakun e bijëve të tij më të mirë çliroi Shqipërinë nga okupatorët fashistë dhe nga organizatat tradhtarë të vendit, nga Balli dhe Legaliteti. Dita e sotme është një ditë feste dhe gëzimi për popullin shqiptar, se sot këtu është mbledhur Asamblea Kushtetonyjse, e cila do të vërë themelet e institucioneve demokratike të Shqipërisë së Re. Asamblea e sotme nuk u ngjet Asambleve të kohës së kaluar, të cilat bëheshin me një sistem elektoral që s’kishte as frymë demokratike as frymë popullore.

Asamblëtë e para nuk përfaqësonin masat e gjëra të Popullit, dhe prandaj s’para çanin kokën për punët e Popullit. Asamblastët, në shumicë feudalë dhe pasanikë dhe intelektualë ndënjë influencën e këtyre, merreshin më tepër me interesat e klasave sundonjëse dhe të tyre. Këtë e tregon veprimi i këtyre Asambleve ose Parlamenteve gjatë regjimeve antipopullore të Ahmet Zogut, të cilat kanë punuar në kundërshtim me interesat e Popullit dhe të Shtetit. Por Asamblea e sotme është një Asamble e zgjedhur nga Populli që përfaqëson Popullin. Unë ju uroj punë të mbarë dhe sukses të plotë në misionin që ju ka ngarkuar Populli, dhe kam bindjen se ju do të tregoheni në lartësinë e këtij misioni të madh duke punuar me vullnet e besnikëri në parimet e Luftës N.Ç. si përfaqësionjës të denjë të Popullit t’onë trim. Rroftë Populli Shqiptar! Rroftë

Asamblea Kushtetonyjëse”. Pas fjalës përsëndetëse të Dr. Omer Nishanit, e cila u prit me ovacione të gjata nga të gjithë të pranishmit në sallë, ai ia dha fjalën asamblastit më të moshuar, prof. Petraq Popa nga Elbasani. Pas fjalës së tij, kryetari i Asamblesë, duke vazhduar rendin e ditës, propozoi si sekretarë të përkohshëm: Abdyl Këllezin, Sul Spahiun dhe nënkolonel Pëllumb Dishnicën. Më pas të gjithë asamblastët dorëzuan certifikatat dhe Abdyl Këllezi bëri apelin e tyre, duke i thërritur një për një me emra të gjithë asamblastët. Pas apelit, u zgjodh komisioni i verifikimit të mandateve prej 20 asamblastësh me kryetar Koço Tashkon, gjë e cila shënoi edhe mbylljen e seancës së parë.

Mocioni i Delegatëve të Vlorës: Duam Republikë Popullore

Pas fjalës së Dr. Omer Nishanit, një grup deputetësh të Qarkut të Vlorës, në emër të elektoratit të zonës së tyre, i paraqitën një mocion Asamblesë, në të cilin kërkohëj që Qeveria e kryeministrit Enver Hoxha, të mos jepte dorëheqjen, por të vazhdonte punën. Në këtë mocion, i cili u lexua nga deputeti i Shkodrës, z. Arif Gjyli, në mes të tjerash thuhej: “Shoku Kryetar, shokë përfaqësionjës. Në emër të popullit të Vlorës, kemi nderin t’i paraqesim Asamblesë gëzimin e math që ndien populli i qarkut t’onë me rastin e kësaj dite me rëndësi historike dhe sjellim këtu përsëndetjet e tij më të zjarrrta. Me kushtetutën dhe formën e regjimit që do t’i japë Asambleja Kushtetonyjëse, populli ynë që i ka besuar kësaj Asambleje vullnetin e tij sovran, pret me plot të drejtë t’i konsakrohen fitoret e realizuara me luftën e tij. Ne jemi të bindur se shprehim vullnetin e popullit të Vlorës që si gjithë populli shqiptar nuk kurseu asnjë sakrificë për liri dhe independencë, duke kërkuar nga Asambleja Kushtetonyjëse që Shqipëria të proklamohet REPUBLIKË POPULLORE. Tiranë më 11 Janar 1946”.

Formula e vendimit për shpalljen e Republikës Popullore të Shqipërisë

Përpara kësaj lufte, Populli Shqiptar, për 15 vjet me radhë lëngoi nën regjimin monarkist të Ahmet Zogut. Ky regjim antipopullor, i vendosun në Vëndin t’onë kundër vullnetit të Popullit, me anën e forcës dhe bajonetës së huaj, shtypi pa mëshirë dhe çfrytëzoi në mënyrë çnjerëzore popullin shqiptar. Aspiratat e popullit shqiptar u shtypën pa mëshirë dhe politikë sociale reaksionare dhe brutale e Zogut e dobësuan pa masë popullin t’onë. Regjimi i Zogut përgatiti invadimin e Shqipërisë prej Italisë fashiste, duke u bërë vegla e politikës fashiste të Musolinit. Nën regjimin e Zogut, Shqipëria u bë një koloni e Italisë e cila hodhi në duart e saj të gjitha pasuritë e Shtetit Shqiptar, ekonominë e vendit, financat, pasurinë e nëntokës, Ushtrinë, e tjera. Regjimi i Zogut e izoloi Shqipërinë tërësisht nga shtetet e tjera përparimtare dhe demokratë. Një gjendje e tillë pati si rezultat katastrofën e 7 prillit 1939. Më 7 Prill 1939, Ahmet Zogu kurorëzoi tradhtinë e tij duke lënë popullin të papërgatitur që t’i kundërshtonte me armë okupatorin dhe duke e braktisur popullin shqiptar në fatin e tij, ay iku fshehurazi jashtë kufirit. Gjatë luftës heroike Nacional-Çlirimtare të popullit shqiptar, Ahmet Zogu ka ndihmuar tradhëtorët e popullit shqiptar që në bashkëpunim me okupatorët kanë penguar luftën kundër okupatorit dhe kanë luftuar me armë kundër popullit dhe Ushtrisë së tij Nacional-Çlirimtare. Populli Shqiptar rroku armët dhe u hodh në luftë kundër okupatorëve dhe tradhëtorëve të vendit, për të çliruar Atdheun, për të fituar lirin e popullit dhe independencën e Sovranitetin e vendit. Me luftën e tij heroike, populli ynë jo vetëm fitoi kundër okupatorëve dhe tradhëtorëve, por njëkohësisht likuidoi atë regjim që në të shkuarën e kishte shtypur pa mëshirë. Populli Shqiptar u bë zot i fateve të tij për të rregulluar gjendjen e brendshme që do të ndihmojë në zhvillimin e drejtë të së ardhmes së tij të lumtur. Sovran për fatin e tij, Populli Shqiptar me një zë dhe lirisht me anën e Asamblesë Kushtetonyjëse që përfaqëson vullnetin e tij vendosi që:

- I. SHQIPËRIA EMËROHET REPUBLIKË POPULLORE ME EMRIN REPUBLIKA POPULLORE E SHQIPËRISË
- II. ME KËTË VËNDIM NË EMËR TË POPULLIT SHQIPTAR, HIQET PËRGJITHMONË MONARKIA NË SHQIPËRI. AHMET ZOGU DHE TRASHËGIMTARËT E TIJ HUMBASIN TË GJITHA TË DREJTAT QË KISHIN PASUR DHE U NDALOHET PËR GJITHMONË HYRJA E TYRE NË SHQIPËRI.

Mjetet ajrore luftarake pa pilot në Luftën Moderne

Pëizazhi i luftës moderne ka pësuar një transformim dramatik me ardhjen e mjeteve ajrore luftarake pa pilot (UCAV). Këto makina të avancuara nuk janë vetëm mjete lufte; ato përfaqësojnë një ndryshim paradigme në mënyrën se si kryhen operacionet ushtarake. Imagjinoni një fushë beteje ku vendimet merren me saktësi dhe shpejtësi, ku mbrohen jetët njerëzore dhe ku mjegulla e luftës hiqet nga inteligjenca në kohë reale. Implikimet e këtyre sistemeve pa pilot shtrihen përtej fushëbetejës, duke ngritur pyetje kritike për sigurinë ndërkombëtare dhe luftën etike.

Evolucioni i UCAV-ve është një dëshmi e zgjuarsisë njerëzore dhe ndjekjes së avancimit teknologjik. Udhëtimi filloi në fillim të shekullit të 20-të me mjete ajrore rudimentare pa pilot, por vetëm nga fundi i viteve 1990 dhe fillimi i viteve 2000, UCAV-të filluan të marrin formë siç i njohim ne sot. Integrimi i sensorëve të avancuar, sistemeve të komunikimit dhe teknologjisë 'stealth' i ka shtyrë këto automjete në ballë të strategjisë ushtarake. Pikat kryesore përfshijnë zhvillimin e MQ-1 'Predator' dhe MQ-9 'Reaper', të cilat janë bërë sinonim i luftimeve moderne ajrore. Këto automjete jo vetëm që kanë ripërcaktuar operacionet taktike, por kanë ndikuar edhe në doktrinat ushtarake globale.

Në zemër të UCAV-ve qëndron një bollëk teknologjish më të avancuara që rrisin aftësitë e tyre operacionale. Inteligjenca artificiale luan një rol kryesor në mundësimin e vendimmarrjes autonome, duke lejuar UCAV-të të ekzekutojnë misione komplekse me ndërhyrje minimale njerëzore. Përfshirja e veçorive të fshehta siguron që këto automjete të mund të operojnë të pazbuluara në mjedise armiqësore, ndërsa sistemet e avancuara të armëve u ofrojnë atyre fuqinë e zjarrit të nevojshme për të përfshirë në mënyrë efektive objektivat tokësore dhe ajrore. Kjo sinergji teknologjike jo vetëm që rrit efektivitetin e tyre, por gjithashtu riformëson dinamikën e luftës ajrore. Ndërsa UCAV-të vazhdojnë të evoluojnë, ne mund të presim sisteme edhe më të sofistikuar që do të mjugullojnë më tej linjat midis luftimeve me pilot dhe pa pilot.

Shpërndarja e UCAV-ve ofron një mori avantazhesh strategjike që është e vështirë të anashkalohen. Si fillim, ato përmirësojnë ndjeshëm efikasitetin operacional, duke lejuar kohë reagimi të shpejtë dhe aftësinë për të kryer misione në zona me rrezik të lartë pa rrezikuar pilotët njerëzorë. Për më tepër, aftësitë e tyre të mbikëqyrjes ofrojnë ndërgjegjësim të pashembullt të situatës, duke u mundësuar komandantëve ushtarakë të marrin vendime të informuara bazuar në të dhënat në kohë reale. Aftësia për të kryer goditje precize minimizon dëmin kolateral, i cili është një konsideratë thelbësore në luftën moderne. Në thelb, UCAV-të shërbejnë si shumëfishues të forcës, duke rritur efektivitetin e operacioneve ushtarake, ndërkohë që reduktojnë rreziqet që lidhen me luftimet tradicionale.

Pavarësisht përfitimeve të shumta, UCAV-të nuk janë pa sfida. Një nga çështjet më të ngutshme janë kufizimet e tyre operacionale, të tilla si mbështetja në komunikimet satelitore, të cilat mund të ndërpriten në mjedise të kontestuara. Për më tepër, shqetësimet etike rreth përdorimit të tyre në luftime po bëhen gjithnjë e më të spikatura. Pyetjet në lidhje me përgjegjësinë për sulmet që rezultojnë në viktima civile dhe ndikimi psikologjik te operatorët që kontrollojnë nga distanca këto automjete janë diskutime kritike që duhen trajtuar. Për më tepër, potenciali për dobësi, të tilla si hakimi ose lufta elektronike, paraqet rreziqe të konsiderueshme për efektivitetin dhe sigurinë e tyre.

UCAV-të janë përdorur në konflikte të ndryshme në mbarë globin, duke treguar shkathtësinë dhe efektivitetin e tyre. Nga shkretëtirat e Lindjes së Mesme në terrenet malore të Afganistanit, këto automjete kanë luajtur një rol kryesor në formësimin e rezultateve luftarake. Për shembull, përdorimi i MQ-9 'Reaper' në goditjet e synuara ka demonstruar aftësinë për të eliminuar objektivat me vlerë të lartë me saktësi. Analizimi i rasteve specifike të studimeve zbulon sesi UCAV-të jo vetëm që kanë ndryshuar strategjitë ushtarake, por kanë ndikuar edhe në dinamikën gjeopolitike, duke i shtyrë vendet të rishqyrtojnë qëndrimet e tyre mbrojtëse në përgjigje të kësaj teknologjie në zhvillim.

Rritja e teknologjisë UCAV paraqet sfida komplekse për ligjin dhe rregulloret ndërkombëtare. Ndërsa këto automjete bëhen më të përhapura, nevoja për politika gjithëpërfshirëse që rregullojnë përdorimin e tyre është parësore. Kornizat aktuale shpesh mbeten

prapa përparimeve teknologjike, duke çuar në boshllëqe të mundshme në llogaridhënie dhe mbikëqyrje. Diskutimet rreth vendosjes së rregulloreve të reja që adresojnë sfidat unike të paraqitura nga UCAV-të janë në vazhdim, duke theksuar rëndësinë e bashkëpunimit ndërkombëtar në sigurimin e përdorimit të përgjegjshëm të kësaj teknologjie të fuqishme.

Duke parë përpara, e ardhmja e teknologjisë UCAV është e gatshme për përparime të jashtëzakonshme. Ndërsa forcat ushtarake vazhdojnë të integrojnë inteligjencën artificiale dhe mësimin e makinerive, ne mund të presim të shohim një rritje të operacioneve autonome, ku UCAV-të mund të marrin vendime në kohë reale pa ndërhyrjen njerëzore. Për më tepër, bashkëpunimi i zgjeruar me sistemet e drejtuara do të krijojë një qasje më të integruar ndaj luftës, duke lejuar një koordinim të qetë midis platformave të ndryshme. Ndërsa këto tendenca shpalosen, ato padyshim që do të riformësojnë fushën e betejës dhe do të ripërcaktojnë natyrën e konfliktit.

Shpërndarja e UCAV-ve sjell një mori dilemash etike që kërkojnë konsideratë serioze. Implikimet morale të luftës në distancë ngrenë pyetje në lidhje me përgjegjësinë, veçanërisht kur sulmet rezultojnë në viktima civile. Për më tepër, ndikimi psikologjik tek operatorët, të cilët mund të përjetojnë një shpërndarje nga pasojat e veprimeve të tyre, është një shqetësim në rritje. Ndërsa lundrojmë në këtë epokë të re të luftës, është thelbësore të angazhohemi në dialog të hapur rreth përgjegjësisë etike që lidhen me përdorimin e UCAV-ve, duke siguruar që teknologjia t'i shërbejë njerëzimit në vend që ta minojë atë.

Përparimet teknologjike

Bota e luftës po evoluon vazhdimisht, dhe në ballë të këtij transformimi janë Mjetet Ajrore Luftarake pa pilot (UCAV). Këto mrekulli teknologjike po revolucionarizojnë fushën e betejës, duke sjellë risi që dikur ishin lëndë e fantashkencës. Imagjinoni një dron që mund të mendojë, përshtatet dhe ekzekutojë misione me saktësi

precize, kjo nuk është më një ëndërr, por një realitet falë përparimeve në teknologji të ndryshme.

Një nga përparimet më të rëndësishme në teknologjinë UCAV është integrimi i inteligjencës artificiale (AI). AI u mundëson këtyre automjeteve të përpunojnë sasi të mëdha të dhënash në kohë reale, duke i lejuar ata të marrin vendime të informuara pa ndërhyrjen njerëzore. Për shembull, imagjinoni një UCAV që patrullon një zonë armiqësore; ai mund të analizojë modelet e lëvizjes së armikut, të identifikojë kërcënimet e mundshme dhe madje të angazhojë objektivat në mënyrë autonome. Ky nivel i ndërgjegjësimit për situatën jo vetëm që rrit shkallët e suksesit të misionit, por gjithashtu minimizon rreziqet që lidhen me gabimin njerëzor.

Për më tepër, përfshirja e teknologjisë 'stealth' i ka bërë UCAV-të kundërshtarë të frikshëm në luftën moderne. Këta avionë janë krijuar për të shmangur zbulimin nga radarët dhe sistemet e tjera të mbikëqyrjes. Kjo aftësi e fshehtë i lejon ata të operojnë në mjedise që do të ishin shumë të rrezikshme për avionët e drejtuar, duke u siguruar forcave ushtarake akses të pashembullt në territorin e armikut. Imagjinoni një grabitqar të heshtur që rrëshqet nëpër qiej, i pazbuluar, duke mbledhur inteligjencë ose duke ekzekutuar goditje, kjo është fytyra e re e luftimeve ajrore.

Një tjetër përparim kyç është zhvillimi i sistemeve të avancuara të armëve. UCAV-të moderne janë të pajisura me municione të drejtuara me saktësi që mund të godasin objektivat me saktësi të jashtëzakonshme. Kjo aftësi redukton dëmin kolateral dhe rrit efektivitetin e operacioneve ushtarake. Për shembull, gjatë një konflikti, një UCAV mund të vendoset për të neutralizuar një objektiv me vlerë të lartë duke minimizuar rrezikun për civilët përreth. Përdorimi i një teknologjie të tillë është i ngjashëm me përdorimin e një bisturi në vend të një vare në operacionet kirurgjikale - të sakta, efikase dhe efektive.

Për më tepër, rritja e luftës në rrjet ka transformuar mënyrën se

si funksionojnë UCAV-të. Këto automjete tani mund të komunikojnë me drone dhe avionë të tjerë të drejtuar në kohë reale, duke krijuar një forcë të unifikuar që mund të ekzekutojë misione komplekse pa probleme. Kjo ndërlikohet rrit ndërgjegjësimin e situatës dhe lejon goditjet e koordinuara, të ngjashme me një orkestër të sprovuar mirë, ku secili instrument luan rolin e tij në harmoni.

Megjithatë, është thelbësore të pranohet se me këto përparime vijnë sfida. Sofistikimi i teknologjisë UCAV ngre pyetje në lidhje me sigurinë kibernetike dhe potencialin për hakerim. Ndërsa këto automjete bëhen më të varura nga softueri dhe rrjetet, rreziku që forcat armike të ndërpresin operacionet e tyre rritet. Kështu, sigurimi i masave të forta të sigurisë është thelbësor për të mbrojtur këto sisteme të avancuara nga rënia në duar të gabuara.

Si përmbledhje, përparimet teknologjike në UCAV nuk po ndryshojnë vetëm mënyrën se si zhvillohen luftërat; ata po ripërcaktojnë vetë natyrën e luftës. Me inteligjencën artificiale, aftësitë e fshehta, armët e avancuara dhe operacionet në rrjet, UCAV-të po bëhen mjete të domosdoshme për strategjitë moderne ushtarake. Ndërsa shikojmë nga e ardhmja, mund të pyesim veten se çfarë risish të tjera na presin në këtë arenë gjithnjë në zhvillim.

Përparësitë Strategjike

Vendosja e mjeteve ajrore luftarake pa pilot (UCAV) ka revolucionarizuar luftën moderne, duke ofruar një mori avantazhesh strategjike që po riformojnë mënyrën se si kryhen operacionet ushtarake. Me aftësitë e tyre të përparuara të vëzhgimit, këto mjete ajrore mund të mbledhin inteligjencë në kohë reale, duke i lejuar komandantët të marrin vendime të informuara me shpejtësi. Kjo aftësi rrit ndjeshëm ndërgjegjësimin e situatës në fushën e betejës, duke e bërë më të lehtë identifikimin e kërcënimeve dhe mundësive.

Një nga avantazhet më bindëse të UCAV-ve është aftësia e tyre për të reduktuar rreziqet për pilotët njerëzorë. Në luftimet tradicionale ajrore, pilotët përballen me rreziqe të shumta, nga zjarri i armikut deri te kushtet sfiduese mjedisore. UCAV-të, megjithatë, veprojnë në distancë, duke lejuar forcat ushtarake të përfshihen në luftime pa vënë në rrezik jetë. Kjo jo vetëm që ruan jetën e pilotëve të aftë, por gjithashtu siguron që personeli ushtarak të mund të kryejë misione në mjedise armiqësore me një rrezik më të ulët të viktimitave. Ndikimi psikologjik i të diturit se një njeri nuk është në rrezik të menjëhershëm mund të çojë gjithashtu në strategji ushtarake më agresive dhe vendimtare.

Për më tepër, UCAV-të shkëlqejnë në goditjet me saktësi, gjë që është thelbësore në luftën moderne ku dëmtimi kolateral mund të çojë në pasoja të rëndësishme politike dhe humanitare. Të pajisura me sisteme të avancuara të synimit, UCAV-të mund të angazhojnë objektiva specifike me saktësi të lartë, duke minimizuar rrezikun e viktimitave të padëshiruara. Kjo saktësi është veçanërisht e vlefshme në skenarët e luftës urbane, ku dallimi midis luftëtarëve dhe civilëve është parësor. Duke përdorur UCAV, forcat ushtarake mund të kryejnë operacione që janë jo vetëm efektive, por edhe të përgjegjshme nga ana etike.

Një tjetër avantazh strategjik i UCAV-ve është shkathtësia e tyre. Ato mund të përdoren për misione të ndryshme, duke përfshirë zbulimin, mbledhjen e inteligjencës dhe goditjet direkte. Kjo aftësi me shumë role do të thotë që një platformë e vetme mund të përmbushë nevoja të shumta operacionale, duke përmirësuar logjistikën dhe duke reduktuar kostot. Për shembull, një UCAV që mbledh inteligjencë mund të kalojë shpejt në një rol sulmi nëse identifikohet një objektiv, duke eliminuar kështu nevojën për avionë të shumtë dhe burimet që lidhen me to.

Për më tepër, integrimi i inteligjencës artificiale (AI) në operacionet UCAV rrit efektivitetin e tyre. Inteligjenca artificiale mund të analizojë shpejt sasi të mëdha të dhënash, duke ofruar njohuri të zbatueshme që operatorët njerëzorë mund të humbasin. Ky avantazh teknologjik lejon një vendimmarrje më efektive dhe mund të çojë në përgjigje më të shpejta në mjedise luftarake dinamike. Ndërsa operacionet ushtarake bëhen gjithnjë e më komplekse, aftësia për të shfrytëzuar AI-në për avantazhin strategjik do të jetë e paçmueshme.

Përdorimi Operacional në Konflikte

Përdorimi operacional i mjeteve ajrore luftarake pa pilot (UCAV) në konfliktet moderne ka riformuar peizazhin e angazhimeve ushtarake, duke ofruar një dimension të ri për strategjitë luftarake. Këto makina të avancuara, shpesh të referuara si dronë, janë vendosur në teatro të ndryshëm lufte, nga shkretëtirat e Lindjes së Mesme deri në xhunglat e Azisë Juglindore. Aftësia e tyre për të kryer mbikëqyrje, për të angazhuar objektiva dhe për të mbledhur inteligjencë pa rrezikuar jetë njerëzore, i ka bërë ato pasuri të paçmueshme në fushën e betejës.

Një nga shembujt më të dukshëm të UCAV-ve në veprim ishte gjatë operacioneve ushtarake të SHBA-së në Afganistan. Dronët

MQ-1 ‘Predator’ dhe MQ-9 ‘Reaper’ ishin instrumental në kryerjen e sulmeve me precizion kundër objektivave me vlerë të lartë, duke ofruar njëkohësisht inteligjencë në kohë reale për forcat tokësore. Kjo aftësi jo vetëm që rriti efektivitetin e operacioneve ushtarake, por gjithashtu minimizoi dëmin kolateral, një shqetësim kritik në luftën moderne. Aftësia për të goditur me shpejtësi dhe saktësi ka ndryshuar mënyrën se si planifikuesit ushtarakë i qasen konfliktit, duke lejuar një përgjigje më të adaptueshme ndaj kërcënimeve në zhvillim.

Përveç SHBA-së, vende të tjera kanë njohur gjithashtu potencialin e UCAV-ve. Për shembull, Izraeli ka qenë një pionier në teknologjinë e dronëve, duke përdorur UCAV si ‘Heron’ dhe ‘Eitan’ në konflikte të ndryshme, duke përfshirë operacionet në Gaza. Këta dronë kanë demonstruar shkathtësi të jashtëzakonshme, të aftë për të kryer misione zbulimi, mbikëqyrje dhe sulme të synuara me saktësi të jashtëzakonshme. Suksesi i këtyre operacioneve jo vetëm që ka rritur aftësitë ushtarake të Izraelit, por ka ndikuar gjithashtu që vendet e tjera të investojnë në teknologji të ngjashme.

Megjithatë, përdorimi operacional i UCAV-ve nuk është pa

kompleksitetin e tij. Konflikti në Jemen shërben si një kujtesë e ashpër e sfidave që lidhen me luftën me dron. Fraksione të ndryshme kanë përdorur UCAV, duke çuar në akuza për sulme pa dallim dhe viktima civile. Këto incidente ngrenë pyetje kritike në lidhje me përgjegjshmërinë dhe implikimet etike të përdorimit të sistemeve pa pilot në luftime. Ndërsa kombet vazhdojnë të integrojnë UCAV-të në arsenalet e tyre ushtarake, nevoja për udhëzime të qarta operacionale dhe korniza etike bëhet gjithnjë e më urgjente.

Për më tepër, efektiviteti i UCAV-ve në konflikte matet shpesh nga aftësia e tyre për të mbledhur inteligjencë dhe për të ofruar ndërgjegjësim për situatën. Për shembull, gjatë Luftës Civile Siriane, UCAV-të kanë luajtur një rol kryesor në monitorimin e lëvizjeve të trupave dhe mbledhjen e të dhënave për pozicionet e armikut. Kjo inteligjencë është thelbësore për planifikimin e operacioneve dhe për të siguruar që veprimet ushtarake të bazohen në informacione të sakta. Integrimi i sensorëve të avancuar dhe inteligjencës artificiale në UCAV rrit aftësitë e tyre, duke i lejuar ata të përpunojnë sasi të mëdha të dhënash dhe t’u ofrojnë komandantëve në terren njohuri të zbatueshme.

Ndërsa shikojmë në të ardhmen, përdorimi operacional i UCAV-ve pritet të zgjerohet më tej. Me përparimet në teknologji, të tilla si autonomia e përmirësuar dhe sistemet e përmirësuara të komunikimit, këto automjete pa pilot ka të ngjarë të luajnë një rol edhe më të rëndësishëm në operacionet ushtarake. Potenciali i UCAV-ve për të bashkëpunuar me avionët e drejtuar dhe forcat tokësore mund të çojë në strategji më të integruara dhe efektive luftarake.

Si përmbledhje, përdorimi operacional i UCAV-ve në konflikte ka revolucionarizuar taktikat dhe strategjitë ushtarake. Aftësia e tyre për të kryer goditje të sakta, për të mbledhur inteligjencë dhe

për të zvogëluar rreziqet për personelin njerëzor, i ka bërë ato të domosdoshme në luftën moderne. Megjithatë, ndërsa përdorimi i tyre bëhet më i përhapur, është thelbësore të adresohen sfidat etike dhe operacionale që ato paraqesin për të siguruar që vendosja e tyre të përputhet me ligjet ndërkombëtare dhe parimet humanitare.

Tendencat e ardhshme në teknologjinë UCAV

E ardhmja e mjeteve ajrore luftarake pa pilot (UCAV) nuk është vetëm një vazhdimësi e tendencave aktuale; është një hap drejt një sfere ku teknologjia dhe lufta ndërthuren më shumë se kurrë më parë. Ndërsa shohim përpara, po shfaqen disa tendenca emocionuese që premtojnë të ripërcaktojnë mënyrën se si kryhen operacionet ushtarake. Një nga përparimet më domethënëse është zhvendosja drejt operacioneve autonome. Imagjinoni një fushë beteje ku dronët mund të marrin vendime në kohë reale pa ndërhyrjen njerëzore, duke përpunuar sasi të mëdha të dhënash për të vlerësuar kërcënimet dhe për të ekzekutuar misione. Kjo autonomi mund të revolucionarizojë luftimet, duke lejuar përgjigje më të shpejta dhe duke reduktuar ngarkesën njohëse te operatorët njerëzorë.

Për më tepër, integrimi i inteligjencës artificiale (AI) në

sistemet UCAV pritet të rrisë në mënyrë dramatike aftësitë e tyre operacionale. Inteligjenca artificiale mund të analizojë modelet, të parashikojë lëvizjet e armikut dhe të optimizojë shtigjet e fluturimit, duke i bërë UCAV-të jo vetëm mjete, por entitete inteligjente të afta për t’u përshtatur me mjediset dinamike luftarake. Ky nivel i sofistikimit ka të ngjarë të çojë në strategji më efektive të angazhimit dhe përmirësim të niveleve të suksesit të misionit.

Një tendencë tjetër për t’u parë është zhvillimi i bashkëpunimit të zgjeruar midis sistemeve me pilot dhe pa pilot. Fusha e betejës së ardhshme ka të ngjarë të shohë një integrim pa probleme të UCAV-ve me avionët luftarakë tradicionalë, duke krijuar një efekt sinergjik. Për shembull, ndërsa një aeroplan me pilot mund të përfshihet në luftime me qen, UCAV-të mund të kryejnë misione vëzhgimi ose goditëse nga një distancë e sigurt, duke ofruar një avantazh taktik pa i vënë në rrezik pilotët. Ky bashkëpunim mund të shtrihet edhe në ndarjen e të dhënave në kohë reale, duke lejuar një ndërgjegjësim më të plotë të situatës.

Për më tepër, miniaturizimi i teknologjisë po hap rrugën për UCAV më të vogla dhe më të shkathëta. Këta drone kompakte mund të depërtojnë në territorin e armikut të pazbuluar, duke mbledhur inteligjencë ose duke ekzekutuar sulme precize me dëme minimale kolaterale. Aftësia për të vendosur shumë UCAV të vegjël në një tufë mund të mposhtë mbrojtjen e armikut, duke krijuar një dimension të ri të luftës që thekson shpejtësinë dhe fshehtësinë.

Megjithatë, ndërsa këto përparime kanë potencial të jashtëzakonshëm, ato ngrenë gjithashtu pyetje në lidhje me kornizat rregullatore dhe konsideratat etike. Ndërsa teknologjia UCAV vazhdon të evoluojë, do të jetë thelbësore për organet ndërkombëtare që të vendosin udhëzime që rregullojnë përdorimin e tyre, duke siguruar që përparimet në luftë të mos i kalojnë përgjegjësitë tona morale dhe etike.

BASHKOHU FAMILJES SË MADHE FA

Forcat Speciale, 13 janar deri më 31 janar, çelin aplikimin për kursin Special

<https://www.mod.gov.al/>